

**MENDELOVA UNIVERZITA V BRNĚ
INSTITUT CELOŽIVOTNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ**

ZÁVĚREČNÁ PRÁCE

BRNO 2015

Mgr. MICHAL SLANINA

**Mendelova univerzita v Brně
Institut celoživotního vzdělávání**

Legislativa v oblasti regulace škodlivých organismů
Závěrečná práce

Vedoucí práce:
prof. Ing. Radovam Pokorný, Ph.D

Vypracoval:
Mgr. Michal Slanina

Brno 2015

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci na téma .....

... Legislativa v oblasti regulace škodlivých organismů.....

vypracoval samostatně a použil jen pramenů, které cituji a uvádím v přiloženém seznamu literatury.

dne:.....

.....
podpis studenta

Abstrakt: Mezinárodní rámce ochrany proti škodlivým organismům umožňují různě striktní pojetí regulace. Základní mezinárodní dohoda určující rozsah rostlinolékařských opatření je Dohoda o uplatňování sanitárních a fytosanitárních opatření, který je uzavřena světovou obchodní organizací. Harmonizace předpisů mezi státy zajišťují standardy připravované na základě Mezinárodní úmluvy o ochraně rostlin. Tyto rámce umožňují snadnější implementaci opatření v ochraně rostlin proti škodlivým organismům a zachování možností bilaterálních jednání mezi zeměmi. Při nastavování rostlinolékařských požadavků by měla legislativa dbát dosažitelnosti jejich vymáhání a důsledků na mezinárodní obchod. V Evropské unii je jednotná legislativa ve všech členských státech a aplikují se shodná rostlinolékařská opatření na celém území podle Směrnice 2000/29/ES a řady prováděcích předpisů. V České republice je celkový koncept ochrany proti škodlivým organismům odkázaný na režim unijní. Přesto je režim ochrany proti škodlivým organismům v současné době poměrně ustálený a nesetkává se ani z dlouhodobějšího ohledu s vystavením závažným rizikům, jež by podněcovala vlastní iniciativu v úpravách legislativních opatření.

Klíčová slova: Evropská legislativa, směrnice, rozhodnutí, WTO, IPPC, ochranná opatření, karanténní škodlivé organismy

Abstract: Mezinárodní rámce ochrany proti škodlivým organismům umožňují různě striktní pojetí regulace. Základní mezinárodní dohoda určující rozsah rostlinolékařských opatření je Dohoda o uplatňování sanitárních a fytosanitárních opatření, který je uzavřena světovou obchodní organizací. Harmonizace předpisů mezi státy zajišťují standardy připravované na základě Mezinárodní úmluvy o ochraně rostlin. Tyto rámce umožňují snadnější implementaci opatření v ochraně rostlin proti škodlivým organismům a zachování možností bilaterálních jednání mezi zeměmi. Při nastavování rostlinolékařských požadavků by měla legislativa dbát dosažitelnosti jejich vymáhání a důsledků na mezinárodní obchod. V Evropské unii je jednotná legislativa ve všech členských státech a aplikují se shodná rostlinolékařská opatření na celém území podle Směrnice 2000/29/ES a řady prováděcích předpisů. V České republice je celkový koncept ochrany proti škodlivým organismům odkázaný na režim unijní. Přesto je režim ochrany proti škodlivým organismům v současné době poměrně ustálený a nesetkává se ani z dlouhodobějšího ohledu s vystavením závažným rizikům, jež by podněcovala vlastní iniciativu v úpravách legislativních opatření.

Key words: European legislation, directive, regulation, WTO, IPPC, phytosanitary measure, quarantine harmful organisms

Obsah

1.	Úvod	6
2.	Historie opatření a předpisů k ochraně rostlin	8
3.	Mezinárodní úmluva o ochraně rostlin (IPPC)	9
3.1.	Režim rostlinolékařské péče a zajištění regulace podle IPPC.....	9
3.2.	Standardy pro fytosanitární opatření ISPM	12
4.	WTO	15
4.1.	Cíle WTO SPS dohody	15
4.2.	Pravidla WTO SPS dohody.....	16
4.3.	Procesní součásti SPS dohody	19
4.4.	Procesy projednávání SPS	20
4.5.	Interakce WTO SPS dohody s národními předpisy.....	21
5.	Ochrana zdraví rostlina na úrovni Evropské Unie	22
5.1.	První opatření proti škodlivým organismům v Evropě.....	22
5.2.	Směrnice 77/93/EHS	24
5.3.	Směrnice 2000/29/ES.....	29
5.3.1.	Orgány působící podle Směrnice.....	31
5.3.2.	Opatření v ochraně zdraví rostlin.....	32
5.3.3.	Prováděcí předpisy.....	34
5.4.	Uplatnění mezinárodních předpisů v předpisech Společenství.....	36
5.5.	Nelegislativní opatření regulace	36
6.	Legislativa České republiky	38
6.1.	Opatření ochrany rostlin v ČR	38
6.2.	Uplatnění mezinárodních předpisů v legislativě ČR.....	39
7.	Opatření ochrany podle komodit.....	40
7.1.	Ochrana bramboru.....	40
7.2.	Ochrana dřevin.....	40
8.	Závěr.....	42
9.	přílohy	44
9.1.	Příloha 1	45
9.2.	Příloha 2	48
9.3.	Příloha ČR.....	52
10.	Seznam odborné literatury	53

1. ÚVOD

V každém biotopu a v každé součásti životního prostředí je přítomný organismus využívající niky k základním životním projevům – výživě, růstu a rozmnožování a přizpůsobení se prostředí což vede v přírodě k rozmanitosti životních forem, dynamické rovnováze a neustálé evoluci.

Rostlinná produkce člověka provází již tisíciletí a byla základní produkcí v každé společnosti. Od počátku sběru i pěstování bylo hlavním cílem získat co největší množství co nejefektivnějším způsobem. Vývoj člověka přinesl rozvoj pěstování monokulturních porostů a spojením s globálním osídlením také kosmopolitní introdukcí výběru nejefektivnějších plodin. Extrémně rostoucí populace lidstva přináší nároky na objem zemědělské produkce. Potřeba transportu a skladování pak na její kvalitu. Vzájemná interakce těchto protichůdných fenoménů vede člověka k opatřením pro ochranu pěstovaných rostlin.

Opatření k ochraně rostlin jsou samozřejmou součástí zemědělské rostlinné produkce. Lze je rozdělit do dvou hlavních proudů. Jeden proud je obecná údržba pěstovaných rostlin běžně dostupnými agrotechnickými postupy a prostředky, druhým proudem je karanténa vůči vybraným organismům, které mají potenciál usídlení a zamoření oblasti, kde způsobují negativní vlivy na rostliny.

S každou introdukcí zemědělské plodiny je spojeno následné provázení plodiny organismy, které ji v místě jejího původu využívaly. V případě, že se rostlina prosadí v agrocenózách, tak tuto rostlinu doprovází do nových oblastí, kde mohou způsobovat škody jak na vlastní produkci, tak i na životním prostředí. Takové zamoření je v důsledku pro člověka neprospěšné a ten hledá prostředky jak se zavlečení a rozšiřování těchto organismů vyhnout, zabránit nebo oddálit.

Přirozené schopnosti šíření organismů lze stěží překonat, ale s ohledem na lidskou činnost je velmi pravděpodobná introdukce organismu do nové oblasti, třebaže je nechtěná a obvykle zjevně nežádoucí. Po zanesení a usídlení sice dojde k rovnováze a jakémusi rozdělení kapacit prostředí mezi plodinu a organismus, kteří se střetli, ale jedná se o procesy dlouhodobé, nepředvídatelné a s nevyrovnaným vývojem. Právě rozhraní mezi zavedením (zavlečením) plodiny a následným zavlečením jejího patogena je obdobím karantény vůči tomuto organismu a je cílem mimořádných opatření a úsilí člověka. V právních státech s rozvinutým dálkovým mezikontinentálním obchodem se

stále nachází několik plodin, které dosáhly uplatnění mimo oblast původu a váží se k nim škodlivé organismy, jež je dosud ve všech destinacích nedoprovázejí.

Karanténní škodlivé organismy jsou organismy, které mohou v případě zavlečení na nové území způsobit významné ekonomické ztráty na zemědělské produkci, ale rovněž škody na životním prostředí, zdraví lidí, rostlin i zvířat. Při výskytu karanténního organismu nebo podezření z jeho výskytu je třeba učinit opatření k zabránění jeho dalšího šíření. Na zařazení pod regulativní legislativu má vliv několik faktorů z pohledu původu ŠO

- domácí druh – působí významné škody na produkci, účinnost ochranných opatření, jsou možná pouze preventivní opatření
- zahraniční druh (karanténní) – při nepůvodních plodinách nebo příbuzných domácích, provádí se eradikace

Tato práce se bude zabývat ochranou rostlin ve vztahu ke karanténním škodlivým organismům, jež se zpravidla na spravovaném území nevyskytují. Cílem ochrany je zabránit jejich introdukci a šíření, což by ve svém důsledku mělo mít vliv i na produkci rostlinných komodit. Práce předkládá přehled této ochrany rostlin v legislativních opatřeních. K ostatním aspektům ochrany rostlin jako jsou konvenční ochrana využitím přípravků ochrany rostlin v pěstování, použití mechanizace, správná praxe, produkce zdravého rozmnožovacího materiálu, laboratorní, kontrolní a správní činnost se nebude práce věnovat, i když v různém rozsahu a formě jsou ve střetu s legislativou k ochraně rostlin proti vlivu škodlivých organismů nebo i její součástí. Cílem práce je zhodnotit legislativu na zamezení zavlečení těchto organismů a podchytit aspekty, které vznik legislativy, ale rovněž její aplikaci, ovlivňují. Práce rovněž pojednává o vývoji legislativy po vstupu České republiky do Evropské Unie.

Předmětem této práce je přehled v současnosti platných předpisů a od nich se odvíjejících dalších opatření.

2. HISTORIE OPATŘENÍ A PŘEDPISŮ K OCHRANĚ ROSTLIN

Příkladů, kdy v minulosti došlo k šíření choroby nebo škůdce je celá řada. Dokonce některé případy měly vliv na další politický vývoj země. Jako příklad lze uvést epidemickému šíření choroby plísně bramborové (*Phytophthora infestans*) na území západní Evropy v letech 1845-1847. V Irsku tato epidemie vyvolala ekonomický úpadek nájemců půdy. Hladomor a následná epidemie chorob (cholera, tuberkulóza, respirační a parazitická onemocnění), které vypukly, způsobily smrt asi 1 miliónu obyvatel Irsku a vedly k emigraci 1,5 miliónu obyvatel. V roce 1848 nakonec vypuklo v Irsku povstání.

Historicky vznikly první opatření k regulaci škodlivých organismů s fatálním dopadem na zdraví pěstovaných rostlin v Evropě již 19. století, kdy byl shledán prvním karanténním škůdcem *Viteus vitifoliae* škodící na révě vinné (*Vitis vitifera*). První mezinárodní úmluva k ochraně rostlin pak byla podepsána v roce 1929. Tyto podklady však neprošly digitalizací, nejsou veřejně přístupné, a souvislosti jejich dopadu na mezinárodní obchod jsou obtížně dohledatelné

Základním rámcovým předpisem v ochraně zdraví rostlin je v současnosti Mezinárodní úmluva o ochraně rostlin. Od počátku její platnosti se pak vyvíjela mezinárodní i evropská legislativa zejména s ohledem na souvislosti s globálním obchodem a zřejmě i s politickou situací v Evropě. Evropské směrnice tedy mohly vzniknout jedině na bázi evropského společenství a pak být aktualizovány vývojem Evropské Unie. Mezinárodní *Dohoda o uplatňování sanitárních a fytosanitárních opatření* vznikla pod záštitou WTO po politických změnách v evropské bipolarizaci, které umožnilo širší uvolnění trhu.

3. MEZINÁRODNÍ ÚMLUVA O OCHRANĚ ROSTLIN (IPPC)

Mezinárodní úmluva o ochraně rostlin je vícestranná smlouva o spolupráci v ochraně zdraví rostlin [IPPC]. Úmluva se zabývá uplatněním opatření na národní úrovni pro ochranu pěstovaných rostlin na území státu před introdukcí škodlivých organismů v důsledku mezinárodního obchodu. Úmluva byla přijata v roce 1951 a ratifikována 1952 a od té doby byla dvakrát aktualizována, naposledy úpravou z roku 1997, která vstoupila v platnost roce 2005. Základní principy, které vedly k jejímu vytvoření, byly nezbytnost mezinárodní spolupráce při ochraně a prevenci introdukce škodlivých organismů, potřeba harmonizace odborného odůvodnění fyto-sanitárních opatření a snaha o mezinárodní koordinaci a standardizaci vytvářených opatření.

IPPC nezavádí režim regulace nebo její řízení, které musí být založené na vyhodnocení rizik a opatření, ale akceptuje základní prvky, které se promítají do opatření zemí, jimiž jsou karanténa vůči zvláště nebezpečným organismům a regulace dalších, jejichž introdukce může mít negativní dopad na pěstování. Tyto kategorie škodlivých organismů jsou hlavními sledovanými prvky i v dovozní kontrole.

3.1. Režim rostlinolékařské péče a zajištění regulace podle IPPC

Úmluva stanoví smluvním stranám, aby věnovaly úsilí šíření povědomí o fyto-sanitární kontrole a škodlivých organismech a možnostech prevence a regulace jejich šíření. Stejná pozornost by měla být věnována také výzkumu ochrany rostlin a vydávání rostlinolékařských předpisů.

Pro zajištění povinností vytvoří země národní organizaci ochrany zdraví rostlin, která bude mít základní povinnosti v rámci rostlinolékařské péče týkající se:

- vydávání rostlinolékařských osvědčení podle dovozních rostlinolékařských požadavků dovážející země
- kontrolu rostoucích rostlin a pěstovaných plodin a monitoring populací a šíření se škodlivých organismů
- kontrolu zásilek
- ošetřování zásilek v mezinárodním obchodě podle fyto-sanitárních požadavků

- udržování fyto-sanitárního stavu území, vymezení oblastí bez výskytu a s nízkým výskytem škodlivých organismů
- hodnocení rizik a řízení regulace
- rozvoje a udržování odborných kapacit

Certifikace podle IPPC

Certifikace musí být prováděna úředně pověřenými osobami se zaručenou odbornou kvalifikací zajišťující spolehlivost vydávaných osvědčení. Rostlinolékařská osvědčení musí být formulována podle vzoru „Osvědčení“, který je jako pevná součást úmluvy uvedený v příloze úmluvy. Opravy nebo úpravy záznamů v osvědčení musí být opatřeny ověřením.

Karanténa měřítkem garancí

Země mohou stanovit karanténní škodlivé organismy, pro které je nepřípustná introdukce, ale také regulovat některé nekaranténní škodlivé organismy, pokud jejich dopad na určité komodity (zejména rozmnožovací materiál) působí nadměrné ekonomické škody. Seznamy a aktualizaci těchto škodlivých organismů poskytují země zejména orgánům IPPC a regionálním organizacím ochrany rostlin.

Opatření vůči dovozu k ochraně území před karanténními nebo nekaranténními regulovanými organismy mohou země přijímat pouze za předpokladu, že nejsou tato opatření přísnější než opatření použitá pro stejné škodlivé organismy, pokud se vyskytují na území dovážející smluvní strany a jsou omezena na to, co je nezbytné pro ochranu zdraví rostlin při zabezpečení jejich zamýšleného použití a mohou být odborně zdůvodněna příslušnou smluvní stranou. Pro neregulované škodlivé organismy nelze pro dovoz vyžadovat rostlinolékařské osvědčení. Lze také z technických důvodů požadovat vstup regulovaných komodit přes stanovená stanoviště kontroly tzv. vstupní místa.

Regulace dovozu

S ohledem na omezené možnosti kontroly zásilky při dovozu stanovují země na dovážené komodity zvláštní požadavky, jejichž garance umožní propuštění zásilky. Tyto zvláštní požadavky přitom musí být nezbytné, odůvodněné, s co nejmenším dopadem na mezinárodní obchod a přepravu a vhodně vyhlášené v souladu s principy

transparence. Samotné kontroly pak musí probíhat bez zbytečného prodlení s ohledem na riziko podléhání zkáze komodity.

V případě nesouladu mohou dovážející státy na základě posouzení organizací ochrany rostlin zásilku zadržet, vrátit nebo nařídít ošetření nebo zničení. O těchto případech je nutné zejména informovat vyvážející stranu, která poskytla garance.

Komunikace

Země se budou vzájemně informovat zejména o stavu výskytu škodlivých organismů a jejich aktuálním šíření se, pokud představují okamžité nebo potenciální nebezpečí. Je-li potřeba uskutečnit společnou mezinárodní akci, účastní se jí podle svých možností. Zejména pro tuto komunikaci země stanoví kontaktní body, které jsou ostatním k dispozici.

Regionalizace

Usnadnění spolupráce v oblastech s podobnými podmínkami a potřebami lze vhodně dosáhnout zřízením regionální organce ochrany rostlin, které mohou jednotně shromažďovat informace, působit koordinačně, harmonizačně a podílet se na prosazení a dosažení cílů úmluvy.

Standardizace

Mezinárodní standardy pro opatření ve zdraví rostlin jsou významnou odbornou aktivitou vyvíjenou na základě IPPC a přímo řízenou jejími orgány. Standardy mohou napomoci k vhodnému přijímání a uplatňování opatření ochrany rostlin a dalších činnostech organizací ochrany rostlin a jejich uplatnění na mezinárodní úrovni usnadňuje jednotnou aplikaci úmluvy. Proto by podle nich měly země upravit své postupy v regulaci a podporovat jejich rozvoj.

Řešení sporů

V případě sporu o interpretaci úmluvy nebo o souladu povinností či opatření zemí s Úmluvou přistoupí země k řešení vzájemnou konzultací nebo vytvořením expertní skupiny. Doporučení, které je výsledkem posouzení sporné záležitosti expertní skupinou je základem pro nové zvážení postojů a uplatnění opatření příslušnými smluvními stranami ve sporu.

Správa IPPC

V rámci Organizace pro výživu a zemědělství je zřízena Komise pro fytosanitární opatření, která jako orgán správy Úmluvy zajišťuje realizaci jejích cílů sledováním stavu ochrany rostlin a potřebných aktivit pro regulaci introdukce přípravou mezinárodních standardů uznáváním regionálních organizací ochrany rostlin a spoluprací s nimi stejně jako s dalšími mezinárodními organizacemi správou pravidel a postupů při řešení sporů členů IPPC

Administrativní prvky

Součástí úmluvy jsou i ustanovení naplňující procesy činnosti orgánů IPPC a realizace prvků výstupů úmluvy. Širší souvislosti těchto ustanovení vyjadřují pozici úmluvy v mezinárodním právu a možnosti uplatnění cílů Úmluvy.

Výjimky z opatření podle IPPC

Rozšíření fytosanitárních opatření je možné také na případy tranzitu. Také v souvislosti v novém neznámým aktuálním potenciálem škodlivého organismu pro území dovážející země lze stanovit přechodně vhodné mimořádné opatření. V případě potřeb pro vědecké účely, šlechtění, vzdělávání nebo jiného specifického účelu je naopak možné z opatření vůči dovozu zavést výjimku za předpokladu zvláštního zacházení se zásilkami.

3.2. Standardy pro fytosanitární opatření ISPM

IPPC je výhradní mezinárodní organizací k přípravě mezinárodních standardů v ochraně rostlin. Její orgány, kterými jsou Komise pro fytosanitární opatření a Výbor pro standardy, se tvorbou standardů pro všechny aspekty ve fytosanitární oblasti zabývají významnou měrou svých kapacit. Mezi řešené aspekty byly již zahrnuty analýzy rizik, nastavení dovozních požadavků a certifikačních postupů, vymezení oblastí prostých škodlivých organismů, postupy diagnostiky a ošetřování, přijímání opatření, ale i terminologie v ochraně rostlin a komunikace mezi národními fytoslužbami.

Standardy jsou přijímány teprve od roku 1993, kdy vznikl ISPM č.1. Fytosanitární principy ochrany rostlin a aplikace fytosanitárních opatření v

mezinárodním obchodu“ jež byl zároveň základem pro WTO Dohodu o fyto-sanitárních opatřeních. V současné době je k dispozici 36 standardů ISPM, z nichž prakticky všechny již prošly potřebnými aktualizacemi. Standardy se vydávají pouze v anglickém jazyce a jsou postupně překládány do jednacích jazyků FAO.

Standardy obsahují postupy, pokyny a doporučení rostlinolékařských opatření a souvisejících aktivit určené k uplatnění smluvními státy i nečlenskými zeměmi. Standardy nejsou samy o sobě legislativními nástroji a pro jejich naplnění jsou potřeba příslušné předpisy na národní úrovni. Důležitým významem standardů je vyhnout se vytvoření paralelních systémů práce a komunikace nebo opakovaným plýtváním zdroji a kapacit, jež jsou zejména v rozvojových zemích klíčovým limitem rozvoje a uplatnění fyto-sanitárních opatření.

Postup přijímání standardu

Prvním krokem přípravy standardu je nalezení tématu. Členové IPPC mohou navrhnout témata pro přípravu standardů. Ta shromažďuje výbor pro standardy a navrhne jejich prioritizaci. Pořadí priorit pro témata se může tak průběžně změnit. Komise pro fyto-sanitární opatření přijme seznam priorit návrhů a podle tohoto seznamu schvaluje výbor specifikace ke zpracování.

V dalším kroku se vytvoří skupina expertů, která připraví návrh textu standardu.

V třetí fázi je návrh standardu podroben konzultaci členů IPPC, která v současné době využívá podporu informačního systému poskytnutého na webových stránkách IPPC. Výbor zpracovává připomínky všech do revidovaného znění a poskytuje návrh k připomínkování zásadních výhrad. Po zpracování těchto případných zásadních výhrad předává výbor pro standardy návrh k přijetí opět Komisi pro fyto-sanitární opatření.

Přijetí standardu Komisí, která se setkává na výročních zasedáních, je následováno jeho zveřejněním na webových stránkách. K přijímání standardů pro diagnostické postupy je však přímo delegován Výbor pro standardy.

Plné znění Standardů (v anglickém znění a přeložené jednacích jazyky FAO, do kterých se dosud podařilo zajistit překlad) poskytuje IPPC na webových stránkách www.ippc.int.

Seznam současných standardů pro fytosanitární opatření je v příloze č. 1.

4. WTO

Zájmy regulace introdukce, tedy zavlečení nepůvodních organismů do nových území lidskou činností, vždy kolidují s rozvíjejícím se mezinárodním obchodem, výzkumem a transportem obecně (tedy „sociální“ potřebou rozvoje lidstva). Interakce zájmu uvolnění trhu, který vyvrcholil ve všeobecnou dohodu o clech a obchodu WTO (GATT 94), s potřebou regulace rizik vyústila v rozvoj struktur *Světové obchodní organizace* (dále WTO) a paralelní přijetí *Dohody o uplatňování sanitárních a fytosanitárních opatření* v roce 1994 [SPS Agreement].

Dohoda o uplatnění sanitárních a fytosanitárních opatření (dále SPS dohoda) je mezinárodní smlouva vytvořená Světovou obchodní organizací. V platnost vstoupila v roce 1995. Pokrývá nejen oblast zdraví rostlin ale také oblasti ochrany zdraví zvířat a ochranu lidského zdraví, tedy všechny uvedené oblasti s ohledem na rizika spojená s výživou lidí a produkcí potravin.

Dopad těchto opatření na mezinárodním obchodě totiž významně stoupl v souvislosti s uvolňováním tarifních bariér. Z potřeby aby se členské státy vyhnuly hromadění bilaterálních jednání nebo vytváření několika paralelních konceptů spolupráce ve standardizaci těchto netarifních bariér vycházejících z rozdílných národních odborných systémů či pohledů a bylo přitom zachováno právo a možnost každému státu na regulaci a kontrolu na vlastním teritoriu při budování obchodních vztahů vznikla iniciativa široké mezinárodní dohody o standardizaci těchto opatření k potlačení rizik pro zdraví lidí zvířat a rostlin a omezení šíření škůdců a chorob.

4.1. Cíle WTO SPS dohody

Záměrem WTO SPS dohody je vytvoření rámce pro národní politiky v oblastech bezpečnosti potravin stejně jako zdraví zvířat a rostlin, ať už jde o kontaminaci patogeny, rezidua pesticidů, introdukci škůdců a šíření chorob nebo též administrativní kroky jako kontrolu a značení. K harmonizaci hygienických a fytosanitárních opatření na co nejširší úrovni by zahrnutých oblastech mělo přispět zejména vývoj opatření k regulaci založených na uplatnění mezinárodních standardů podle *Codex Alimentarius* v oblasti bezpečnosti potravin, *Světové organizace pro zdraví zvířat* (OIE) v oblasti ochrany zdraví zvířat a podle IPPC v oblasti zdraví rostlin.

Základní principy SPS dohody jsou,

- země mohou a budou zajišťovat ochranu zdraví lidí, zvířat a rostlin na svém území, jež je žádoucí, ale musí se při tom vyvarovat takových opatření, jež jsou svévolná a neodůvodněně přinášejí diskriminaci mezi členy dohody, kde jsou stejné podmínky, nebo která jsou přímo skrytými omezeními mezinárodního obchodu.
- rozvoj a vytvoření rámce pravidel a pokynů pro vývoj a uplatnění hygienických a fyto-sanitárních opatření vícestrannou dohodou povede k usnadnění rozvoje spolupráce a usnadnění dvoustranných vztahů mezi členy s minimalizací negativních dopadů těchto odborných témat na další vzájemný obchod.
- rozvoj mezinárodních standardů, pokynů a doporučení v hygieně a rostlinolékařství zajištěný orgány mezinárodních organizací, jimiž jsou *Komise Codex Alimentarius*, *Mezinárodní úřad pro nákazy* a *Komise pro fyto-sanitární opatření*, je důležitým předpokladem pro tyto účely a společné využívání hygienických a fyto-sanitárních opatření podle těchto standardů, pokynů a doporučení zeměmi zajistí vysokou úroveň ochrany zdraví lidí, zvířat a rostlin

Země v rámci svých kapacit přispívají v příslušných mezinárodních orgánech k rozvoji standardů, zatímco SPS výbor jako výkonný orgán SPS dohody dohlíží a koordinuje úsilí mezinárodních organizací pro přípravu standardů. Mezinárodní standardy se týkají jak nastavení rámce regulace, tak provádění monitoringu a kontrol, hodnocení rizik, stanovení stavu výskytu škodlivých organismů, ošetřování, diagnostiky, komunikace mezi odbornými orgány.

4.2. Pravidla WTO SPS dohody

SPS dohoda je strukturovaná smlouva pracující s několika základními pravidly. Pravidla, která stanoví dohoda pro fyto-sanitární opatření, platí současně i pro opatření pro zdraví lidí a zvířat. Poskytuje také výjimky v případech mimořádného ohrožení nedostatkem odborného poznání a také s ohledem na rozvojové země.

Základními pravidly stanovenými SPS dohodou pro přijímání a uplatnění hygienických a fyto-sanitárních opatření tedy jsou:

Nediskriminace:

- aplikují se pouze taková opatření, jež jsou vytvořena na poznání a podpořena vědeckými důkazy
- opatření nesmí působit neodůvodněné rozdíly mezi zeměmi, resp. obchodem z nich, pokud tyto země disponují shodnými nebo podobnými podmínkami včetně diskriminace vůči vnitrostátnímu trhu
- způsob uplatnění opatření nesmí působit maskovanou překážku mezinárodními obchodu.

Harmonizace

- přijímání pouze nezbytných opatření
- přijímání a formulace opatření v souladu s mezinárodními standardy – ve fyto-sanitárním oboru řízenými Standardy pro fyto-sanitární opatření (ISPM) přijímanými Komisí pro fyto-sanitární opatření, která je výkonným orgánem IPPC.

Ekvivalence

- uznání opatření regulace vůči škodlivým organismům v zemi vývozu za vyhovující v případě, že dosahují stejné úrovně ochrany jako opatření předepsaná v dovážející zemi

Analýza rizik tvořená hodnocením rizik a doporučením pro řízení rizik

- postupy hodnocení podle mezinárodních standardů
- vědecké poznání, technologie produkce, metody šetření včetně možností vzorkování a testování, areál rozšíření škodlivých organismů a stanovené oblasti bez výskytu, podmínky životního prostředí v místě určení a ekologické parametry organismu a možnosti karantény a ošetření

Vhodná úroveň opatření

- ekonomické faktory dopadu zavlečení, usídlení a šíření se introdukovaného organismu potenciál ztrát, v produkci a tržbách, a náklady regulace či eradikace na území dovážející země nebo pokud je k dispozici alternativní řešení tak efektivitu jeho nákladů

- zohlednění minimálního dopadu na mezinárodní obchod, a zejména zabránění dopadu opatření jako obchodních bariér
- nastavení opatření vůči dovozu tak, aby nebyly striktnější než vnitřní opatření při domácí produkci a aby brala v úvahu odbornou a ekonomickou proveditelnost
- opatření musí být zdůvodněna v případě, že je vyvážející strana považuje za neopodstatněná nebo je shledává v rozporu s mezinárodními standardy, případně pro ně nejsou standardy ani doporučení k dispozici

Statut výskytu Oblastí

- opatření musí zohledňovat stav výskytu regulovaných organismů a také míru regulace příslušnou v oblasti určení i v oblasti původu příslušné komodity. zejména musí opatření zohlednit stanovené oblasti bez výskytu a oblasti s nízkým výskytem škodlivého organismu v místě původu komodity.
- pro doložení uznání oblastí bez výskytu a oblastí s nízkým výskytem škodlivého organismu si země poskytnou patřičné podklady a umožní dovozní straně případné šetření a provedení potřebných auditů

Transparentnost

- země musí s předstihem oznámit zavedení hygienických a fyto-sanitárních opatření a poskytnout i nich informace.
- zaváděná opatření musí být zveřejněna způsobem, který je ostatním dostupný, v dostatečném předstihu před uplatněním, aby jim exportní země mohly přizpůsobit postupy produkce a odbavení.
- pro účely komunikace zajistí každá země jednoznačný kontaktní bod, který poskytuje informace o opatřeních k ochraně území, o postupech šetření a schvalování, o hodnocení rizik a vedení prevence a ochrany, a o členství a spolupráci v rámci mezinárodních a regionálních organizací stejně jako o dvoustranných a vícestranných dohodách, včetně poskytnutí jejich znění.

Postupy kontrol, šetření a schvalování

- kontroly musí být prováděny při dovozu bez nežádoucího zpoždění a se stejnou intenzitou a na stejné úrovni jako kontroly nad domácí produkcí.
- pro provedení kontrol mohou být požadovány informace pouze v nezbytné míře a musí být zachována jejich důvěrnost.

- vzorkování se provádí pouze v nezbytné míře
- poplatky za kontroly musí být únosné ve srovnání se zpoplatněním domácí produkce a nesmí přesahovat náklady na kontrolu

Výjimky

- opatření mohou být na vyšší než standardizované úrovni pokud je to nezbytné.
- v případě absence vědeckých důkazů lze přijmou opatření na přechodnou dobu.

4.3. Procesní součástí SPS dohody

Součástí SPS dohody jsou také ustanovení k podpoře rozvoje zemí, urovnání sporů, konzultací členů dohody (zemí a mezinárodních institucí) a správě a vývoji dohody samotné vytvořeným Výborem.

Odborná spolupráce

Pro splnění souladu s opatřeními a dosažení patřičné úrovně ochrany v exportu země poskytnou odbornou spolupráci zejména rozvojovým zemím a to buď bilaterálně, nebo v rámci mezinárodních organizací. Taková spolupráce se rozvíjí v oblastech technologie provozů, výzkumu, infrastruktury, zřízení národních úředních orgánů, a může mít podobu poradenství, finanční podpory, odborných expertíz, školení nebo vybavení.

Také při uplatňování opatření berou země v úvahu zvláštní potřeby rozvojových zemí, a pokud dosažení potřebné úrovně opatření umožňuje fázovaným zaváděním opatření, pak by měl být v zájmu rozvojové země poskytnut takový postup v dlouhodobějším rámci k udržení jejich exportních příležitostí.

Řešení sporů

Pro urovnání sporů zemí se aplikují příslušné postupy podle GATT 94.

V otázkách odborných a vědeckých může být vyžádán oborový specialista, vytvořena expertní skupina nebo konzultováno s mezinárodními organizacemi

Správa WTO výborem

Mezi funkce výboru je zařazena podpora a usnadnění konzultací a vyjednávání mezi zeměmi, koordinace integrace národních a mezinárodních systémů, zajištění

odborné podpory od mezinárodních organizací zajišťujících přípravu standardů, sledování využívání standardů na národní úrovni a harmonizace národních systémů regulace, revize SPS dohody

4.4. Procesy projednávání SPS

Hlášení a konzultace přijímaných opatření členů zemí

Výsledkem SPS dohody je široká komplexní spolupráce zemí v odborných odvětvích, konzultace a sdílení informací. Země informují veřejně o připravovaných opatřeních regulace dovozu a obvykle probíhá 60denní připomínkové období k oznámeným opatřením, kdy mohou ostatní země komentovat zejména proveditelnost návrhu. S ohledem na množství oznámení vznikly potíže s jejich formátem, zpracováním a přehledem. Od roku 2007 využívají země pro oznámení opatření k WTO nástroj standardního oznámení prostřednictvím informačního systému v jednotném formátu. V nepravidelných intervalech v závislosti na konsensu členů také probíhá revize SPS dohody.

Z přehledu sekretariátu o oznámených opatřeních [G/SPS/GEN/804/Rev.7] je zřejmý poměrně značný obsah informací vyžadujících každoroční sledování, když cca 1200 oznámení ročně je průměrně v posledních letech zemím doručeno, z nichž je 60% z rozvojových zemí. Důsledkem spolupráce v tak širokém mezinárodním měřítku však je nejen zahlcení SPS výboru informacemi a hlášeními, ale i jejich časté nesprávné použití nebo použití pro nevhodnou či nesouvisející problematiku. Téměř polovina oznámení nesouvisí s žádným mezinárodním standardem a v tomto směru se tedy soustředí úsilí sekretariátu k usměrnění nadužívání oznámení WTO SPS výboru a proškolení správného vyplnění formulářů informačního systému SPS [<http://spsims.wto.org>].

Problematika sporů

Dalším přímým důsledkem SPS dohody jsou výhrady vůči aplikovaným opatřením a spory zemí [G/SPS/W/280/Rev.2]. Zatímco některé výhrady bývají i staženy z jednání výboru pro úspěšné projednání před zasedáním, tak jiné trvají a opakují se roky. Zde těžko hledá Sekretariát výboru nástroje podpory postupu v bilaterálních jednání zemí a urovnání, když nejčastějším zlomem je obměna

vyjednávačů nebo přímo vlád. Častým předmětem výhrad vyvážejících zemí je prodlení v hodnocení a analýze rizik na dovozní straně, které neumožňuje uvolnit regulaci a povolit dovoz.

K vyústění výhrad proti dovozní regulaci až do fáze sporu mezi zeměmi dochází výjimečně. Země spatřují v takovém postupu širší politické souvislosti a přistupují k němu pouze ve zcela zásadních případech pro jejich exportní produkci. Dosud se týkalo jen 43 případů a otázek zdraví rostlin se týkaly jen výjimečně několika případů opatření vůči dovozu ovoce.

V rámci čtvrté revize SPS dohody připravuje Kanada a Keňa v e spolupráci s dalšími zeměmi tzv. katalog instrumentů [G/SPS/W/279/Rev.2], který by měl pomoci v orientaci mezi již schválenými dokumenty a pokyny pro podporu procesů v řízení připomínkování, diskuzi a případně i ve vedení sporu mezi členy.

4.5. Interakce WTO SPS dohody s národními předpisy

SPS úmluva není opatřením regulace ani nezavádí režim kontroly škodlivých organismů, ale pracuje s vyšší obsahovou obecné úrovni těchto opatření a shledává souvislosti mezi odbornými souvislosti a globálním rozvojem obchodu, společnosti a národní politiky zemí. Do role organizace vyvíjející mezinárodní standardy pro opatření v oblasti ochrany zdraví rostlin určuje IPPC. Tyto mezinárodní standardy pak jsou využívány jako klíčové referenční podklady v procesech urovnávání sporů na půdě WTO

SPS dohoda striktně odmítá požívání neodůvodněných opatření v těchto oblastech pro vytváření obchodních bariér. Tímto ovšem vlastně naopak deklaruje, že tak tomu často je a že je potřeba chápat jakékoli odborné kroky, které mohou zasáhnout do mezinárodního obchodu jako součást politiky a s tímto ohledem je i připravovat a projednávat. Je až téměř alarmující jak mezinárodní společenství při svých jednáních o uvolňování ekonomických nástrojů v mezinárodním obchodě ani chvíli neváhá a ruku v ruce s těmito jednáními projednává pravidla pro zásah jiných než ekonomických opatření. To že je potřeba na globální úrovni ustanovení o byrokratických důsledcích opatření, jež jsou nebo by měla být čistě odborná, dává jasně najevo neprůhlednost a nepředvídatelnost obchodního toku ve větovém měřítku pod tlakem politických nástrojů

a neposiluje, ale naopak degraduje celý režim a odborné kontrolní orgány preventivně do role figurek řízených v souvislostech s jinými a zájmovými obchodními strategiemi.

5. OCHRANA ZDRAVÍ ROSTLINA NA ÚROVNI EVROPSKÉ UNIE

Podstatou všech opatření proti zavlečení škodlivého organismu je zásadně kontrola celého teritoria jeho ekologické niky v prostředí. Takovou kontrolou nelze disponovat pouze na území jednoho státu a i kdyby se dařilo vlastní introdukci činností člověka zabránit, nelze zajistit účinnou eradikaci proti přirozenému šíření se organismu územím s jemu vyhovujícím prostředím a zároveň hospodářsky pěstovat náchylné monokultury hostitelských rostlin.

5.1. První opatření proti škodlivým organismům v Evropě

Historie opatření vůči škodlivým organismům se ve světě neváže úzce s celkovým rozvojem hospodářství, ale zejména politickým uspořádáním a mezinárodním obchodem.

Na mezinárodní úrovni tak vzniklo povědomí nezbytnosti regulace introdukce škodlivých organismů rostlin obchodem z pohledů ekologických, zemědělských, spotřebitelských i sociálních a výsledkem byla široká poptávka po národní ochraně území státu.

K vývoji prvních opatření v Evropě tak došlo až při vzniku Evropských společenství na základě Římských dohod z roku 1957. V roce 1965 vznikl návrh evropské Komise o potřebě jednotného nástroje pro regulaci škodlivých činitelů a ochranu produkce rostlin a rostlinných komodit na odborné bázi v souvislosti. Ovšem zatímco se všechny průmyslové obory rozvíjely po poválečném období prudkým růstem i zemědělství se intenzifikovalo a patrně nebyla v tomto období možnost vývoje opatření proti škodlivým organismům. Pomocí rozvoje mechanizace a technologií se dařilo dosahovat růstu úrody a škodlivým činitelům se tak věnovala větší péče. Potenciál rozvoje zajišťoval možnosti reakce na nepředvídané situace a vliv mezinárodního obchodu na domácí produkci tak nebylo na místě sledovat jen při dosažení limitu vlastních kapacit, ale zejména s rozvojem spolupráce v mezinárodním

obchodu. Proto pravděpodobně nebylo v Evropě poměrně dlouhou dobu možné a účelné zachycení regulace škodlivých organismů legislativními nástroji připravit.

Samostatná speciální komoditní opatření

Navzdory požadavku Komise na jednotný rámcový nástroj byla pozornost problematice ochrany rostlin věnována pouze výjimečně, a to na základě specifických situací v produkci jednotlivých komodit. Evropské společenství vydalo první právní předpisy k ochraně zdraví rostlin v roce 1969 k ochraně proti škodlivým organismům na bramboru a ovocných stromů. Byla to legislativa ve formě

- směrnice Rady 69/464/EHS o ochraně proti rakovině bramboru,
- směrnice Rady 69/465/EHS o ochraně proti hád'átku bramborovému
- směrnice Rady 69/466/EHS o ochraně proti štítence zhoubné

Právě brambor jako jedna z posledních člověkem zavlečených plodin do Evropy (ačkoli v této době již několik století) byl předmětem rizika plošného rozšíření jeho chorob, resp. měl ještě potenciál omezení šíření těchto chorob člověkem navzdory již mnoha existujícím zamořeným územím. Podstatné pro přípravu opatření Společenství byly předpoklady k jejich vzniku:

- brambor byl shledán evropskými orgány za zemědělsky významnou plodinu s potenciálem zvýšení produkce.
- brambor byl shledán jako plodina čelící tlaku soustavného ohrožování škodlivými organismy, když se v několika členských státech vyskytly jak *Globodera rostochiensis* Woll. tak *Synchytrium endobioticum* (Schilb.) Perc., původce houbové choroby „rakovina bramboru“
- absence účinných opatření by vedla k ohrožení pěstování v celém Společenství.
- společenství představovalo významný politický rámec, jež umožnil společně řízenou a souběžnou ochranu, která tak měla větší potenciál účinku než opatření jednotlivých členských států
- byly nalezeny metody v oblasti šlechtění – produkce rezistentních odrůd – směřující k potlačení šíření těchto škodlivých organismů

Podstatou opatření bylo vyloučení zamořených pozemků z dalšího produkčního využití a uplatnění rezistentních odrůd v souvislosti se zjištěnými zamořenými lokalitami. Rezistentní odrůdy jsou výhradně využity k sadbě ve vymezených tzv. *bezpečnostních zónách* v okolí zjištěného výskytu v případě rakoviny bramboru nebo na

základě výjimky na pozemcích zamořených hád'átkem. Zavedená opatření těchto směrnic byla tak pokroková, že navzdory rozvoji dalších oborů a zejména chemické ochrany jsou dosud základem agrotechnických postupů a přitom šetrná k životnímu prostředí se současným zachováním své původní účinnosti.

V případě ohrožení ovocných stromků a jejich úrody se jednalo o ohrožení zavlečeným druhem *Quadrapidiotus perniciosus* Comst. původem ze severovýchodní Asie, který však byl již v 19. století zavlečen také na Americký kontinent a v současnosti se stal kosmopolitním škůdcem. Mezi předpoklady pro nastolení oficiální regulace byly opět významnost hospodářské produkce ovocných stromků a úrody plodů, zvyšující se tlak škůdce a jeho přítomnost v několika členských státech a zájem na společném postupu.

V případě ochrany proti *Quadrapidiotus perniciosus* Comst. byly ničeny napadené rostliny ve školkách a prováděno ošetření v bezpečnostních zónách. Následný rozvoj chemické ochrany vedl v tomto případě k potlačení významu těchto opatření, když rozmnožovací i produkční materiál je pěstován pod clonou ošetření pesticidními přípravky proti běžným chorobám, které narušují kvalitu či vzhled a výskyt štítenky je jimi účinně potlačen sekundárně. Nadbytečnost této legislativy není v současnosti z kapacitních důvodů a s ohledem na proceduru řešena. Očekává se její zrušení v souvislosti s nastavením nového režimu fyto-sanitární ochrany, jež se projednává v souvislosti s legislativním balíčkem nařízení o ochraně potravinového řetězce.

Další opatření v ochraně rostlin zůstávala odbornou činností spjatou s pěstováním až v roce 1974. Do té doby pravděpodobně nebyla v Evropě systémová reakce na IPPC úmluvu možná.

5.2. Směrnice 77/93/EHS

EU připustila, že důležitou oblastí rozvoje společenství vedle průmyslových a společenských sektorů (pravděpodobně po vyčerpání projednatelných témat) je také zemědělská produkce a jedním z jejích základních prvků je produkce rostlinná. Otevřením projednávání problematiky ochrany zdraví rostlin byl jako výchozí předpoklad uznán vliv škodlivých organismů, na základě kterého dochází k trendu snižování výnosů a ochrana proti těmto škodlivým organismům se tak ukázala nevyhnutelná. Aby se problematika řešila úspěšně v prostoru otevřeného trhu,

přistoupila EU k zavedení jednotného právního rámce se společnými opatřeními formou směrnice Rady. Jako podklad jí již sloužily uznávané „dlouholeté“ národní a mezinárodní konvence založené na *Mezinárodní úmluvě ochrany rostlin* přijaté *Organizací pro výživu a zemědělství* založenou pod *Organizací spojených národů* a také spolupráce členských zemí EU v Evropské a Středozevní organizaci ochrany rostlin.

Přípravu první směrnice EU [Směrnice Rady 77/93/EEC] využila nejen na vytvoření jednotných společných opatření pro ti zavlečení škodlivých organismů, ale současně pro uspořádání režimu ve vnitřním trhu spojené s odstraňováním administrativních překážek a některých nadbytečných kontrol.

Rámec prvních opatření byl jednoduchý a obsahoval jak seznam škodlivých organismů, jejichž zavlečení do členských států muselo být zakázáno, tak seznam škodlivých organismů, jejichž přítomnost na určitých rostlinách byla nežádoucí.

Tato první směrnice již také brala v potaz nutnost nenarušení možnosti obchodu ze zeměmi s výskytem vyjmenovaných škodlivých organismů, stejně jako problematiku významnosti regulace některých škodlivých organismu pouze pro některé členské země.

Pro vnitřní trh mezi členskými státy odbourává zdvojení kontrol při odbavení zásilky a zároveň při doručení a zavádí použití rostlinolékařského osvědčení podle *Mezinárodní úmluvy ochrany rostlin*. Právní předpis zároveň připouští a zpracovává výjimky ze základních ustanovení a to jak pro umožnění členským státům zvolnit režim některých komodit, tak z přísnit.

Opatření v ochraně zdraví rostlin definovaná Směrnicí

Základní otázkou předpisu bylo nastolit režim regulace obchodu a tedy zvolit přístup k uplatnění hodnocení rizik. Hodnocení rizik, jakkoli je základním prvkem regulace, je limitováno zdroji a kapacitami a vědeckým poznáním. Řízení rizik je vedle toho zejména limitováno interakcí s volným trhem a případnými souvisejícími dopady. Odborné hledisko zamezení introdukce není stěžejním hlediskem ,ale je třeba zejména zohlednit definici karanténního škodlivého organismu, kterým je takový jímž způsobené škody přesahují ekonomickou únosnost.

Evropská Společenství zavádí Směrnicí 77/93/EHS zejména jasnou kategorizaci škodlivých organismů a jim odpovídající úroveň opatření v dovozu i na vnitřním trhu. Regulace šíření se již usídlených populací není zásadním tématem legislativních ustanovení.

Kategorie ŠO s různými stupni regulace směrnicí 77/93/EHS jsou:

- karanténní ŠO, které není dovoleno zavléci na žádné zásilce
  - o živé formy živočišných druhů
  - o všechny formy živočišných druhů, pokud není prokázáno, že jsou mrtvé
  - o bakterie
  - o výtrusné rostliny
  - o viry a mykoplazmy
  - o vyšší rostliny
- ŠO povolené zařadit pod karanténu, které lze zakázat v některých členských státech
- nekaranténní ŠO, které jsou regulované při výskytu na některých komoditách
- nekaranténní ŠO – regionálně regulovatelné na některých komoditách

Kategorie komodit s různými stupni regulace jsou:

- karanténní komodity, které není dovoleno dovážet
- komodity, lež lze zakázat v některých členských státech
- regulované komodity, které musí projít certifikací v zemi vývozu
- zvlášť regulované komodity, které musí splňovat zvláštní požadavky
  - o u těchto komodit se zohledňuje v různé míře dle relevantnosti druh, status sledovaného ŠO v místě původu (místo původu), typ komodity, účel využití
  - o zvláštními požadavky zde jsou
    - odkornění
    - prohlášení o sušení (dřeva)
    - účinné ošetření proti vektorům
    - prohlášení o výskytu ŠO v místě původu (země, region, místo produkce)

- prohlášení o nezjištění příznaků ŠO v průběhu vegetační sezony (nebo víceletém období) v místě původu (místě produkce, místě a nejbližším okolí) a případně i v předepsaném režimu sledování
  - negativní testování v průběhu definovaného období (i víceletého)
  - certifikace rozmnožovacího materiálu
  - prohlášení o splnění ustanovení EU o péči v boji proti ŠO
  - splnění opatření uznaných za ekvivalentní opatřením EU
  - potlačení schopnosti vzházení hlíz
  - nezjištění příznaků ŠO na matečných rostlinách pro řízky
  - negativní testování na matečných rostlinách
  - půda bez přítomnosti ŠO pro půdu ulpělou na rostlinách
  - jiné spec. požadavky ohledně délky pěstování a testování rostlin z nichž semena nebo řízky pocházejí
  - předplodina porostu, který je určen pro produkci osiva
- regulovatelné komodity z pohledu některých členských zemí vč. příslušných nařiditelných zvláštních požadavků
  - rostliny, které musí být dezinfikovány
  - komodity, na které mohou být uplatněny speciální požadavky

Směrnice ale také zohledňuje případy kontaminace zásilek, které by neměly vést k usídlení ŠO, za určitých podmínek jejich dovozu a účelu využití a z regulace vyjímá:

- řezané květiny mírně kontaminované karanténními ŠO dovážené v období neumožňující pokračování vývoje populace ve vnějším prostředí (tj v zimní části roku)
- ovoce mírně kontaminované

Předpis ale také umožňuje projednat **výjimky** pro případy:

- úpravy karanténních období
- tranzitu zboží
- malá množství
- příhraniční oblasti
- ovoce napadení červci
- mírně napadených rostlin ŠO vyskytujícími se v EU
- dovoz komodit ze zakázaných destinací pro vědecké a šlechtitelské účely

- nesplnění odkornění
- dovozu brambor z bezvirózních oblastí

Umožňuje přijímat bezpečnostní opatření v případech, kdy hrozí zavlečení ŠO i když není uveden na seznamu.

Směrnice 77/93/EEC byla následně 39x upravena s vydanými 19 prováděcími předpisy [eur-lex.europa.eu/].

5.3. Směrnice 2000/29/ES

Směrnice Rady 77/93/EHS ze dne 21. prosince 1976 o ochranných opatřeních proti zavlečení organismů škodlivých rostlinám nebo rostlinným produktům do Společenství a proti jejich rozšiřování na území Společenství byla opakovaně a podstatně změněna a z důvodu jasnosti a účelnosti vznikla potřeba nové kodifikace předpisu pro ochranu zdraví rostlin. V roce 2000 tak byla přijata nová směrnice [Směrnice Rady 2000/29/ES], která usiluje o udržení důležitého postavení rostlinné produkce v Evropských Společenstvích. Protože však jsou výnosy rostlinné produkce neustále ohrožovány škodlivými organismy, je bezpodmínečně nutná ochrana rostlin proti těmto škodlivým organismům, aby se zabránilo snižování výnosu, ale též proto, aby se zvýšila produktivita zemědělství.

Boj proti škodlivým organismům vedený uvnitř Společenství formou systému rostlinolékařské péče uplatňovaného v celém Společenství jakožto prostoru bez vnitřních hranic a zaměřený na jejich systematické zničení na místě by měl jen omezený účinek, kdyby se zároveň neprováděla ochranná opatření proti jejich zavlečení do Společenství. Nutnost takových opatření byla uznána již dávno a byla předmětem mnoha vnitrostátních předpisů a mezinárodních dohod, z nichž má celosvětový význam Mezinárodní úmluva o ochraně rostlin (IPPC) ze dne 6. prosince 1951 uzavřená v rámci Organizace spojených národů pro výživu a zemědělství (FAO).

Jedním z nejdůležitějších opatření byla inventarizace zvláště nebezpečných škodlivých organismů, jejichž dovoz do Společenství musí být zakázán, a škodlivých organismů, jejichž zavlečení prostřednictvím některých rostlin nebo rostlinných produktů musí být rovněž zakázáno. Jelikož výskyt některých škodlivých organismů při dovozu rostlin a rostlinných produktů ze zemí, kde se tyto organismy vyskytují, nebylo možné dostatečně kontrolovat, zachoval se zákaz dovozu některých rostlin a rostlinných produktů nebo se zavedly zvláštní kontroly v producentských zemích, třebaže v co nejmenším rozsahu. Tyto rostlinolékařské kontroly byly omezeny na dovoz produktů pocházejících ze třetích zemí a na případy, kdy byly vážné důvody k obavám, že by některé opatření na ochranu rostlin nebylo dodrženo. Zároveň bylo nutné upravit možnost povolení výjimek u určitých opatření a za určitých podmínek, pokud by některé výjimky byly stejně naléhavé jako ochranná opatření.

Směrnice 2000/29/ES také ale umožňuje v případě bezprostředního nebezpečí zavlečení nebo rozšíření škodlivých organismů, aby členský stát, ve kterém se problém vyskytl, mohl přijmout předběžná ochranná opatření, která nejsou stanovena v této směrnici. Směrnice přejala vzory rostlinolékařských osvědčení schválené IPPC, a pro export vytvořila jednotnou formu vydávaného dokumentu v úzké spolupráci s mezinárodními organizacemi. Současně stanovila pravidla pro podmínky osvědčení pro dovoz rostlin a rostlinných produktů vydávaných ve třetích zemích příslušnými orgány pověřenými vydáváním osvědčení v těchto zemích, na základě zmocnění podle IPPC.

Pro některé případy stanovuje směrnice, aby provádění úřední inspekce rostlin, rostlinných produktů a jiných předmětů prováděné třetích zemí původu bylo Komisí ve třetí zemi auditováno za účasti odborníků Komise a případně členských států. V rámci systému rostlinolékařské péče Společenství vymezuje úlohu těchto odborníků v návaznosti na nezbytné aktivity.

Protože by všechny části Společenství měly požívat v zásadě stejné ochrany proti škodlivým organismům, rozšiřuje Směrnice zásadně oblast působnosti systému z obchodu mezi členskými státy a třetími zeměmi také i na obchod uvnitř každého členského státu. V rámci této harmonizace pak přihlíží k rozličnosti ekologických podmínek a rozšíření určitých škodlivých organismů a definuje „chráněné zóny“ vystavené zvláštním rostlinolékařským rizikům a poskytuje jim zvláštní ochranu za podmínek slučitelných s vnitřním trhem. Chráněným zónám jsou stanovena rozšířená opatření ve všech aspektech regulace, ve vztahu k nim jsou doplněny jak karanténní a regulované nekaranténní škodlivé organismy, tak regulované a zakázané komodity v dovozu a stanoveny zvláštní požadavky pro dovoz a přemísťování.

Směrnice zavádí registraci producentů, která rozlišuje profesionální produkci, a váže místa pěstování soustavným rostlinolékařské dozorem jako nejvhodnější místa pro účinné povinné rostlinolékařské kontroly Společenství prováděné nad všemi rostlinami a rostlinnými produkty, které jsou zde pěstovány, produkovány, používány nebo přítomny jiným způsobem, i pěstebních substrátů, které jsou zde použity. Uspokojivé výsledky těchto kontrol vedou k vydání osvědčujícího dokumentu – rostlinolékařského pasu. Pro obchod a pohyb zboží v rámci vnitřního trhu mezi členskými státy na území Společenství se tak opustil koncept doložení garancí rostlinolékařským osvědčením používaným v mezinárodním obchodě a vyloučil druhé zvláštní kontroly na hranicích mezi jednotlivými členskými státy. Rostlinolékařský pas zajišťuje dodržování systému

roślinolékařské péče Společenství a umožňuje volný pohyb komodity. Stejně tak se pro produkty pocházející ze třetích zemí při jejich prvním vstupu do Společenství vydává rostlinolékařský pas po podrobení rostlinolékařské kontrole na základě uspokojivého výsledku dovozní kontroly. Tím je umožněn jejich volný pohyb v rámci vnitřního trhu stejně tak jako u produktů Společenství.

Pro zajištění větší účinnosti systému rostlinolékařské péče Společenství na vnitřním trhu, je směrnicí ustanovena možnost povolání v případě potřeby rostlinolékařských kontrol i jiné úřední osoby, než jsou úředníci příslušných orgánů ochrany rostlin členských států, jejichž příprava musí být koordinována a finančně podporována Společenstvím.

Směrnice harmonizuje také poplatky za dovozní kontroly v členských zemích, aby byly odpovídajícím způsobem pokryté výdaje spojené s těmito kontrolami, ale také aby náklady pro dovozce nevytvářely rozdíly mezi místy vstupu v různých členských státech.

5.3.1. Orgány působící podle Směrnice

Členské státy již nemohou přijímat zvláštní rostlinolékařské předpisy pro dovoz rostlin a rostlinných produktů z jiných členských států na jejich území. Všechny předpisy, jež stanoví rostlinolékařské požadavky na rostliny a rostlinné produkty, jsou delegovány na Komisi Společenství. Odborným orgánem pro řešení aktuálních otázek rizik a opatření zůstává Stálý rostlinolékařský výbor Komise, ve kterém s Komisí spolupracují experti členských států při navrhování a schvalování sekundární legislativy, která řídí postupy úředních činností v rostlinolékařské péči a doplňují nebo upravují opatření nastavená směrnicí [ec.europa.eu/food/plant/standing_committees]. Odborné posouzení rizik na úrovni Společenství zpracovává pro Komisi European Food Safety Authority (EFSA). Mise Komise ve třetích zemích k posouzení opatření nad komodity k exportu do Společenství a rostlinolékařské certifikace vykonává Food and Veterinary Office. Komise pak z jejich reportů a na základě projednání ve výboru vydává rozhodnutí o mimořádných opatřeních vůči škodlivým organismům a výjimkách z nich. V případech potřeby trvalých úprav opatření a seznamů regulovaných škodlivých organismů směrnicí je k projednání vytvořena expertní pracovní skupina pro přílohy, která své stanovisko na doplnění směrnice předává výboru. Jen výjimečně tak

nechává směrnice prostor pro flexibilitu členských států ve specifikaci opatření jako například minimální velikost zásilky, která podléhá dovozní kontrole.

5.3.2. Opatření v ochraně zdraví rostlin

Ohledně speciální karantény nebyla záměrem nového předpisu změna režimu a Evropská Společenství Směrnicí 2000/29 udržují režim nastavený předchozí směrnicí 77/93/EHS v kategorizaci škodlivých organismů a jim odpovídající úroveň opatření v dovozu nebo i na vnitřním trhu, tentokrát ale doplněnou o zohledněnou regionalizaci území Společenství (které se dále stále rozrůstalo) ve formě chráněných zón a o opatření a požadavky jim odpovídající.

Společenství udržuje fyto-sanitární režim:

- úplného zákazu introdukce karanténních ŠO,
  - o které se na území společenství nevyskytují ve formě napadení hostitelských rostlin nebo kontaminace jakýchkoli zásilek. Karanténní organismy jsou vyjmenované podle zjednodušeného biologického třídění
    - živočišné druhy – hmyz, roztoči, hád'átka
    - bakterie
    - houby
    - viry a virům podobné organismy
    - parazitické rostliny
  - o které se na území společenství vyskytují výjimečně na části území - ve formě napadení hostitelských rostlin nebo kontaminace jakýchkoli zásilek. Karanténní organismy jsou vyjmenované podle zjednodušeného biologického třídění
    - živočišné druhy – hmyz, roztoči, hád'átka
    - bakterie
    - houby
    - viry a virům podobné organismy
  - o které je zakázáno introdukovat do příslušných chráněných zón
    - živočišné druhy – hmyz, roztoči, hád'átka
    - viry a virům podobné organismy
- zákazu introdukce nekaranténních ŠO,
  - o které jsou regulované při výskytu na některých komoditách

- které jsou regulované na vybraných komoditách při určení do chráněných zón
- kategorií komodit s různými stupni regulace na
  - karanténní komodity, které není dovoleno dovážet,
  - komodity, které jsou karanténní jen v chráněných zónách
  - regulované komodity, které podléhají v místě produkce rostlinolékařské kontrole a musí být k doзору na vnitřním trhu doloženy rostlinolékařským pasem
  - regulované komodity, které musí projít certifikací v zemi vývozu a musí být k dovozní kontrole doloženy rostlinolékařským osvědčením
- požadavků na další garance proti skrytému napadení, které musí splňovat komodity při dovozu nebo přemísťování
  - u těchto komodit se zohledňuje v různé míře dle relevantnosti druh, status sledovaného ŠO v místě původu (místo původu), typ komodity, účel využití
  - zvláštními požadavky zde jsou
    - ošetření (např. odkornění, sušení (dřeva), tepelné ošetření, fumigace, impregnace, rozpracování (dřeva na kusy o tloušťce do 25 mm))
    - místo původu bez výskytu ŠO (země, region, místo produkce)
    - nepřítomnost příznaků ŠO v průběhu vegetační sezony (nebo víceletém období) v místě původu (místě produkce, místě a nejbližším okolí) a případně i v předepsaném režimu sledování
    - účinné ošetření proti původci choroby nebo jeho vektorům (dle komodity a ŠO, např.: horkou párou, chladem, přípravkem na ochranu)
    - jiná speciální certifikace
    - místo původu uznané Společenstvími za prosté výskytu ŠO (země, oblast, místo produkce)
    - požadavky na matečný materiál
    - negativní testování v průběhu definovaného období (i víceletého)
    - splnění opatření uznaných za ekvivalentní opatřením EU
    - karanténa
    - ulpělý substrát na kořenech bez přítomnosti půdy

- další požadavky na postupy specifické pro pořízování množitelského materiálu (extrakce semen, výběr hlíz sadby)
  - požadavky na obaly a doprovázející doklady
  - požadavky na kontaminaci zeminou
  - požadavky na manipulaci se zbytky po zpracování
- zvláštní požadavky pro komodity dovážené do chráněných zón -

Některé komodity semena nejsou zahrnuta mezi rostliny, rostlinné produkty a jiné předměty vyjmenované v přílohách této směrnice, které podléhají rostlinolékařské inspekci v zemi původu nebo při obchodování uvnitř Společenství. Jde zejména o osiva, která však podléhají certifikaci kvality podle zvláštních předpisů a jelikož se u nich nepočítá se vstupem do potravinového řetězce, jsou z produkčních důvodů intenzivně ošetřována, čímž je zajištěna jejich ochrana. Zvláště se také regulace věnuje opatřením pro dřevěný obalový materiál, pro který Společenství přijalo označení podle mezinárodního standardu ISPM 15, který v mezinárodním obchodě garantuje ošetření proti přenosu významných škůdců. Pro mnohá ustanovení regulace je opět umožněno přijmout výjimky nebo další úpravy, ovšem vždy až po schválení takové odchylky předpisem Komise a tedy po projednání Výborem.

5.3.3. Prováděcí předpisy

Směrnice 2000/29/ES již byla k 1.1.2015 devětadvacetkrát upravena. Prováděcí předpisy podle směrnice 77/93/ES byly převzaty, jelikož základním důvodem vzniku nové směrnice 2000/29/ES byla konsolidace legislativního textu a zpřehlednění režimu a některé platí dosud (93/359/EHS, 94/3/ES apod.). K provádění regulace v rámci nastaveném směrnicí pak Komise přijala celou řadu směrnic a nařízení k upřesnění postupů a činností a prováděcích rozhodnutí k úpravě rostlinolékařských opatření a požadavků na základě zjištění výskytů v území a záchytů v zásilkách.

Opatření prováděcích předpisů obsahují:

- výjimky k povolení dovozu (resp. „odchylky od ustanovení zákazu“) některých komodit na základě uznání ekvivalentních opatření vývozní strany
  - pro ošetření a zpracování dřeva,
  - specifikace míst nebo oblastí původu – schválené oblasti bez výskytu ŠO

- specifikace pěstebních postupů, prohlídek a ošetření – k potlačení rizikových ŠO
- vymezení míst vstupu – která jsou schopná provést specifické kontroly (ohledně manipulace a uskladnění zásilky), nebo ve kterých jsou podmínky nepříznivé pro vývoj ŠO před zpracováním komodity
- stanovení omezeného termínu dovozní sezony – v období, kdy nedochází k aktivitě karanténního ŠO
- pro specifický způsob užití – dlouholetost zboží vylučující aktivní napadení
- pro materiál pro pokusné nebo vědecké účely nebo pro šlechtění odrůd – ve speciálním režimu povolení a sledování
- mimořádné dovozní požadavky na základě zjištěného mimořádného rizika původu vývozní strany
  - specifikace míst nebo oblastí původu – schválených za oblasti bez výskytu ŠO
  - specifikace pěstebních postupů, prohlídek a ošetření – k potlačení rizikových ŠO
  - doložení jiným dokladem než rostlinolékařským osvědčením – ošetření dřeva
  - věk rostlin – velikost sazenic vylučující napadení
  - kontrola při dovoze, povinné testování skrytého napadení
  - úplné vyloučení některých komodit z dovozu
  - pro materiál pro pokusné nebo vědecké účely nebo pro šlechtění odrůd – ve speciálním režimu povolení a sledování
- monitoring, prevenci a eradikaci ŠO na území Společenství
- vymezení bezpečnostních zón se zvláštními požadavky na přesun komodit – trvalé chráněné zóny, přechodně vymezené zóny
- požadavky sledování v průběhu pěstování
- eradikaci ohnisek výskytu

Další prováděcí legislativa je určena postupům kontrol (požadovaná dokumentace, komunikace orgánů při přesunu zásilek, snížená četnost kontrol, vybavení kontrolních míst).

Specifickou oblastí regulace jsou aktivity spojené s vývozem rostlinného materiálu. Legislativa EU v tomto směru nechává zodpovědnost zcela na vývozci. Postupy a podmínky vývozní rostlinolékařské certifikace se v rámci Společenství nesjednocují, pouze je ustavena jednotná forma vydávaného rostlinolékařského osvědčení. Exportované komodity nemusí splňovat podmínky pro uvádění na trh Společenství.

Seznam sekundární legislativy v ochraně zdraví rostlin je v příloze č.2.

5.4. Uplatnění mezinárodních předpisů v předpisech Společenství

Evropská Unie je členem WTO i IPPC. Režim Rostlinolékařské regulace je nastaven v souladu s mezinárodními závazky a naplňuje požadavky WTO SPS dohody týkající se nediskriminace, harmonizace, ekvivalence a transparentnosti. Systém karantény je otevřený a zboží nebo organismy, které není zakázáno dovážet, mohou být dováženy bez omezení. Každé opatření nad rámec základní směrnice je doprovázeno hodnocením rizik, auditem postupů a hodnocením řízení regulace. Implementaci standardů ISPM v nastavení regulace, provádění kontrol, certifikaci zásilek a diagnostických postupech naplňují národní organizace pro ochranu rostlin při vlastních aktivitách, kterými provádí výkon rostlinolékařské kontroly.

Pouze otázky regionalizace řeší režim k ochraně rostlin ve Společenství nestandardně vymezením zón se zvláštními požadavky namísto zón bez výskytu. Tento přístup ochrany vnitřního trhu při rozsáhle strukturovaném území jednotnou legislativou působí potíže při řešení některých exportních otázek a zatěžuje projednávání nových obchodních exportních možností.

5.5. Nelegislativní opatření regulace

Na základě kontrol dovozu a zkušeností ze zadrženými zásilkami vedou orgány Komise také jednání s vyvázejícími zeměmi, jejichž vývozy vykazují vysokou četnost záchytu přítomnosti ŠO v zásilkách při dovozních kontrolách, ohledně vývozních šetření při certifikaci, omezení rizik a regulace vývozu k zajištění splnění dovozních požadavků Společenství. Bez nutnosti legislativních opatření někdy dochází k omezení

obchodu na základě „sebezákazu“ vyvážející strany. Takové výsledky se zdají být neuspokojivé a pouze se přesouvá původ infekce. Kontaminace zásilek a četnost zachycení vykazuje v dlouhodobých statistikách trvalé hodnoty ve své sumě [ec.europa.eu/food/plant/plant_health_biosecurity/europhyt/] a nové zdroje mohou dokonce představovat další významnější zdravotní rizika atd. Lze tak pozorovat např. trend přesunu rizika původu mezi Thajskem, Vietnamem, Kambodžou, Ghanou (databáze Komise nemá k dispozici přehled o objemu kontrol dovozu, ale jen o zachycených nevyhovujících zásilkách).

6. LEGISLATIVA ČESKÉ REPUBLIKY

Legislativa v České republice se věnuje rostlinolékařské problematice jako součástí komplexních předpisů k rostlinné výrobě již v roce 1924. Speciální legislativa se věnovala škodlivým organismům na některých plodinách (brambor, řepa, chmel, ovoce) až po druhé světové válce na konci 40. let. První specifické nařízení ve vztahu k mezinárodnímu obchodu se objevilo v roce 1951, kdy se Československá republika stala spoluzakládajícím členem IPPC. Zákonné novely byly doprovázeny konsolidovanými vyhláškami v roce 1964, 1996 a 2004 (viz příloha č. 3). Současná vyhláška 215/2008 Sb. je již 6x novelizovaná a zákon 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů, již 14krát.

Česká republika po vstupu do Evropských Společenství převzala i právní rámec a další legislativa od roku 2004 je i v oblasti rostlinolékařství implementací předpisů Evropské Unie. Tedy zejména zákon č. 326/2004 Sb. přebírá ustanovení Směrnice 2000/29 a Vyhláška Ministerstva Zemědělství přebírá přílohy Směrnice. Rozhodnutí Komise pak většinou zrcadlí rozhodnutí ÚKZÚZ jako výkonný orgán [www.ukzuz.cz].

6.1. Opatření ochrany rostlin v ČR

Opatření v ochraně rostlin jsou tedy v současné době zcela stejná v České republice jako v Evropské Unii. Jen některé výjimky se neuplatňují, zřejmě proto, že dosud subjekty dovozců o úpravu nežádaly. Součástí opatření uplatňovaných v České republice jsou tedy seznamy karanténních ŠO i regulovaných nekaranténních ŠO jak pro celou Unii, tak i zvlášť pro Chráněné zóny v ní. Součástí je i regulace karanténních komodit se zákazem dovozu a seznam regulovaných komodit vyžadujících dovozní kontrolu a také zvláštní požadavky pro vstup komodit nebo pro pohyb na vnitřním trhu. Ve všech případech uplatňovaných opatření legislativa rozlišuje ta, která jsou plošně v EU uplatňovaná a doplňuje je opatřeními uplatňovanými pro chráněné zóny EU. Výčet specifických opatření českou legislativou v současné době je uveden v kapitole ke Směrnici Rady 2000/29/ES.

Česká republika je v rámci Unie vnitřní stát bez přímé hranice s třetí zemí a v dovoze prochází významné množství zásilek pouze přes mezinárodní letiště v Praze. Omezený počet zásilek vstupuje do České republiky poštou a jednotlivé jsou už pak jen

případy speciálních zásilek vypěstovaných exotických rostlin k dalšímu pěstování (bonsaje, palmy) u kterých nelze provést některé kroky dovozní kontroly na hranicích a provádí se jejich dozor až v místě určení. ČR proto nečelí akutnímu tlaku rizika zavlečení škodlivého organismu, který by vedl k nastavení rozšířených nebo mimořádných dovozních požadavků nad rámec současné Směrnice Unie.

6.2. Uplatnění mezinárodních předpisů v legislativě ČR

Legislativa v České republice přejímá v současnosti legislativu evropskou a nelze tedy hovořit o nějaké provázanosti s předpisy evropskými, když jsou přímo povinně kompletně implementované. Tomu odpovídá i vyhovění pravidlům WTO SPS dohody a uplatnění některých standardů ISPM týkajících se opatření a aktivit spojených s výkonem kontrol v dovozu. Standardizované postupy pro nastavení dovozních požadavků České republiky jsou prováděny na úrovni Unie a ČR tak například neprovádí samostatné analýzy rizik. Uplatnění mezinárodních standardů v opatřeních spjatých s vývozem je vázáno na požadavky dovážející strany. Pro Českou republiku je největší obchodní odběratel mimo Unii ve vývozu rostlinných komodit Rusko. Nevyzpytatelnost obchodu však zatím nevedla k uznání žádné oblasti bez výskytu ŠO nebo uplatňování ekvivalence a certifikace probíhá splněním standardních opatření dovozních podmínek, kterými jsou absence ŠO, případně testování.

7. OPATŘENÍ OCHRANY PODLE KOMODIT

Jak bylo zmíněno v úvodu, jsou opatření ochrany v mezinárodním měřítku věnována zejména zavlečeným plodinám, jež následuje zavlékání jejich škůdců a patogenů. Nejtypičtějším plodinami, jimž se může Česká republika a Evropa věnovat, jsou „americký“ brambor a kukuřice. Zatímco v kukuřici se obchoduje s osivem, které může být ošetřené a samo o sobě je méně náchylné k přenosu škodlivých organismů, brambor nabízí širší škálu uplatnění hlíz a zejména jako potravinu ho nelze jednoduše ošetřit. Brambor zachraňoval Evropu již v historii. Jiným rizikem je v souvislosti s globálním transportem a obchodem vytváření kosmopolitních škůdců mezikontinentálním přenosem na příbuzné původního hostitele. Toto riziko je spojeno zejména se škůdci dřeva a lesních porostů.

7.1. Ochrana bramboru

Hlízy bramboru jsou komodita s vysokým obsahem vody, která navíc byly v kontaktu s půdou. Možnost doplnění trhu namísto skladování bramborem z jiných částí světa mimo sezónu v Evropě je dalším rizikovým faktorem. Souhra všech těchto faktorů činí brambor – jeho hlízy – vysoce rizikovým materiálem z pohledu nebezpečí introdukce škodlivých organismů, proto se i historicky opatření ochrany dostala do specifických předpisů a setrvávají v nich dosud zvláštní režimy a opatření vůči *Synchytrium endobioticum* (Schilb.) Perc., *Clavibacter michiganensis* (Smith) Davis et al. ssp. *sepedonicus* (Spieckermann et Kotthoff) Davis et al., *Ralstonia solanacearum* (Smith) Yabuuchi et al a cystotvorným háďátkům *Globodera rostochiensis* Woll. a *Globodera pallida* (Stone) Behrens

V Unii se mu věnovaly: 69/464/EHS, 69/465/EHS^{1*}, 80/665/EHS*, 93/85/EHS, 98/57/ES, 2004/4/ES* 2007/33/ES, 2007/410/ES, 2011/787/EU, v České republice se uplatňují opatření: 62/1946* Sb., 169/1948* Sb., 331/2004 Sb., 332/2004 Sb.

7.2. Ochrana dřevin

Dřevo je univerzální surovina sloužící v řadě průmyslových odvětví. Především stavebnictví a balicí průmysl působí jeho globální transport. Souvisejícím aspektem zvyšujícím růst rizika přenosu škůdců dřeva je hledání odolných dřevin proti rozšiřování aridních oblastí a proti emisnímu zatížení a rozvoj parkového zahradnictví a

---

* Již neplatný předpis

arboretismu. Tyto potřeby a obchodní zájmy vedou k mezinárodnímu přenosu sazenic dřevin, ale i vzrostlých stromů mezi kontinenty a transportu zásilek všeho druhu s podporou dřevěných prvků nebo bednění. Obojí doprovází tlak napadení škodlivými organismy nebo jejich vektory s transportovaným dřevem ať už v rostlině, či surovém nebo zpracovaném dřevu. Současná globální, evropská i národní ochrana rostlin tomu čelí opatřeními vůči *Anoplophora glabripennis* (Motschulsky), *Anoplophora chinensis* (Forster), *Bursaphelenchus xylophilus* (Steiner et Buhner) Nickle et al., *Monochamus* spp.

V Unii se aktuálním rizikům zavlečení škůdce dřevin věnují: 2012/138/EU, 2012/535/EU, 2013/92/EU,

Na úrovni IPPC došlo na potřebu standardu v mezinárodním obchodě pro palety a další dřevěný obalový materiál včetně prokladů. Pro jednotné opatření stanoví ošetření jejich dřeva standard ISPM 15.

8. ZÁVĚR

Právní předpisy ovšem nemohou brát v úvahu jednoduše pouze odborný charakter věci a ani toho nejsou schopné. Prolínají se v nich souvislosti interakce s řešeného tématu s ostatními odbornými sektory. Zároveň je v současnosti tlak na legislativu na všech úrovních, aby pro smysluplnost svého uplatnění zohledňovala a pro aplikaci opatření přímo řešila finanční zdroje a zohledňovala možnosti časové a odborných lidských kapacit. Překotnost vývoje legislativy přináší v důsledku neustálých novelizací nepřehlednost a potlačuje odborný smysl regulace. To přináší potíže subjektům, které se v ní nemohou orientovat a vhodně spolupracovat s úředními orgány. Mnohdy se raději přímo soustředí na lobby do politické sféry, jež má na ukládání opatření významný vliv.

Jelikož škodlivé organismy ve svém přirozeném prostředí nerespektují státní hranice je důležitá spolupráce regionů, harmonizované nastavení a vymáhání ochranných rostlinolékařských požadavků. Při nastavování rostlinolékařských požadavků by měla legislativa dbát dosažitelnosti jejich vymáhání a důsledků na mezinárodní obchod. Také důsledky mohou mít vliv na rozvojové země (často s jednostrannou produkcí) a na sociální dopady. Některá uplatňovaná opatření vedou jen k výměně jednoho nebezpečí za jiné a tak se na mezinárodní úrovni jako nejúčinnější nabízejí opatření podpory rozvoje kapacit obchodního partnera resp. infrastruktury země vývozu. Tyto aktivity nelze dostatečně legislativně podchytit, ale v současnosti se na ně zaměřují všechny mezinárodní organizace.

Mezinárodní rámce ochrany proti škodlivým organismům umožňují různě striktní pojetí regulace. To umožňuje jejich snadnější implementaci a zachování možností bilaterálních jednání mezi zeměmi. Vlastně tím v důsledku odsouvají odbornou problematiku do vedlejší role. Veškerá standardizace činností přichází na řadu, až při výkonu a standard pro přijetí komplexního režimu opatření je v první řadě ovlivněn hospodářskými a politickými zájmy a vystaven lobby.

Evropská unie je jen jedním z mála regionů, který uplatňuje otevřený systém regulace a nebrání novým formám komodit, pokud nejsou v rozporu se systémem požadavků. Ačkoli povzbuzuje k přijetí takového přístupu i v třetích zemích, je Unie v bilaterálních i regionálních jednáních o obchodních dohodách částečně znevýhodněna při setkání s pomalými procesy rizikových analýz aplikovaných na každou komoditu

zakotvených v regulaci třetích zemí, v důsledku nerovnováhy, kterou režim ochrany rostlin v Evropě představuje a trvajících rizik introdukce škodlivých organismů se v přípravách nových předpisů Evropské unie již otevřeně diskutuje o přísnějším režimu až po úplné uzavření trhu s režimem jednotlivých povolení.

V České republice je celkový koncept ochrany proti škodlivým organismům odkázaný na režim unijní. Přesto je režim ochrany proti škodlivým organismům v současné době poměrně ustálený a nesečká se ani z dlouhodobějšího ohledu s vystavením závažným rizikům, jež by podněcovala vlastní iniciativu v úpravách legislativních opatření.

9. PŘÍLOHY

Seznam příloh

Příloha 1 - Přehled mezinárodních standardů pro rostlinolékařská opatření vydaných
IPPC

Příloha 2 - Seznam sekundární legislativy Evropské Unie v ochraně zdraví rostlin

Příloha 3 - Přehled legislativy České republiky věnující se ochraně před škodlivými
organismy

Seznam použitých zkratk

WTO - World Trade Organisation

SPS – Sanitary and Phytosanitary

IPPC – International Plant Protection Convention

ŠO – škodlivý organismus

9.1. Příloha 1

Přehled mezinárodních standardů pro rostlinolékařská opatření vydaných IPPC

- ISPM 1 Fytopositární principy ochrany rostlin a aplikace fytopositárních opatření v mezinárodním obchodu (přijaty v r. 1993, aktualizovaný v r. 2006)
- ISPM 2 Systém analýzy rizika škodlivých organismů (přijaty v r. 1995, aktualizovaný v r. 2007)
- ISPM 3 Pokyny pro vývoz, přepravu, dovoz a vypuštění organismů pro biologickou ochranu a jiných užitečných organismů
Guidelines for the export, shipment, import and release of biological control agents and other beneficial organisms (přijaty v r. 1995, aktualizovaný v r. 2005)
- ISPM 4 Požadavky pro vymezení území prostých škodlivých organismů
Requirements for the establishment of pest free areas (přijaty v r. 1995)
- ISPM 5 Slovníček rostlinolékařských termínů
Glossary of phytosanitary terms (přijaty v r. 1995, průběžně aktualizovaný podle potřeby)
- ISPM 6 Pokyny pro vykonávání dozoru
Guidelines for surveillance (přijaty v r. 1997)
- ISPM 7 Systém certifikace vývozu
Phytosanitary certification system (přijaty v r. 1997, aktualizovaný v r. 2011)
- ISPM 8 Určení statusu škodlivého organismu v území
Determination of pest status in an area (přijaty v r. 1998)
- ISPM 9 pokyny pro programy eradikace škodlivých organismů
Guidelines for pest eradication programmes (přijaty v r. 1998)
- ISPM 10 Požadavky na vymezení míst produkce a stanovišť produkce prostých škodlivých organismů
Requirements for the establishment of pest free places of production and pest free production sites (přijaty v r. 1999)
- ISPM 11 Analýza rizika škodlivého organismu pro karanténní škodlivé organismy
Pest risk analysis for quarantine pests (přijaty v r. 2001, aktualizovaný v r. 2004 a 2013)
- ISPM 12 Rostlinolékařská osvědčení
Phytosanitary certificates (přijaty v r. 2001, aktualizovaný v r. 2011)
- Doplněk 1 Elektronické rostlinolékařské osvědčení (doplněn 2014)
- ISPM 13 pokyny pro oznamování nevyhovujících zásilek a naléhavých úkonů
Guidelines for the notification of non-compliance and emergency action (přijaty v r. 2001)
- ISPM 14 Uplatnění integrovaných opatření v systémovém přístupu při řízení rizika škodlivých organismů
The use of integrated measures in a systems approach for pest risk management (přijaty v r. 2002)
- ISPM 15 Regulace dřevěného obalového materiálu v mezinárodním obchodu
Regulation of wood packaging material in international trade (přijaty v r. 2002, aktualizovaný v r. 2009) přílohy 1a 2 aktualizovány v r. 2013)
- ISPM 16 Regulované nekaranténní škodlivé organismy: koncepce a použití
Regulated non-quarantine pests: Concept and application (přijaty v r. 2002)
- ISPM 17 Hlášení výskytu škodlivých organismů
Pest reporting (přijaty v r. 2002)
- ISPM 18 Pokyny pro používání ozařování jako fytopositárního opatření
Guidelines for the use of irradiation as a phytosanitary measure (přijaty v r. 2003)
- ISPM 19 Pokyny pro sestavování seznamů regulovaných škodlivých organismů
Guidelines on lists of regulated pests (přijaty v r. 2003)
- ISPM 20 Pokyny pro systém fytopositární kontroly dovozu
Guidelines for a phytosanitary import regulatory system (přijaty v r. 2004)
- ISPM 21 Analýza rizika škodlivého organismu pro regulované nekaranténní škodlivé organismy
Pest risk analysis for regulated non-quarantine pests (přijaty v r. 2004)
- ISPM 22 Požadavky pro vymezení území s nízkým rozšířením škodlivých organismů
Requirements for the establishment of areas of low pest prevalence (přijaty v r. 2005)

- ISPM 23 Pokyny pro provádění rostlinolékařské kontroly
Guidelines for inspection (přijaty v r. 2005)
- ISPM 24 Pokyny pro stanovení a uznávání rovnocennosti fytozaniárních opatření
Guidelines for the determination and recognition of equivalence of
phytosanitary measures (přijaty v r. 2005)
- ISPM 25 Zásilky v režimu tranzitu
Consignments in transit (přijaty v r. 2006)
- ISPM 26 Vymezování území prostých škodlivých organismů pro škůdce čeledi tephritidae
(vrtulovití)
Establishment of pest free areas for fruit flies (Tephritidae)
(přijaty v r. 2006, aktualizovaný v r. 2014 a 2015)
- ISPM 27 Diagnostické postupy pro regulované škodlivé organismy
Diagnostic protocols for regulated pests (přijaty v r. 2006)
- DP 1: Diagnostický postup pro Thrips palmi Karny (2010)
  - DP 2: Diagnostický postup pro Plum pox virus (2012)
  - DP 3: Diagnostický postup pro Trogoderma granarium Everts (2012)
  - DP 4: Diagnostický postup pro Tilletia indica Mitra (2014)
  - DP 5: Diagnostický postup pro Phyllosticta citricarpa (McAlpine) Aa na plodech (2014)
  - DP 6: Diagnostický postup pro Xanthomonas citri subsp. citri (2014)
  - DP 7: Diagnostický postup pro Potato spindle tuber viroid (2015)
- ISPM 28 Fytozaniární ošetření proti přítomnosti regulovaných škodlivých organismů
Phytosanitary treatments for regulated pests (přijaty v r. 2007)
- PT 1: Ošetření ozářením proti Anastrepha ludens (2009)
  - PT 2: Ošetření ozářením proti Anastrepha obliqua (2009)
  - PT 3: Ošetření ozářením proti Anastrepha serpentina (2009)
  - PT 4: Ošetření ozářením proti Bactrocera jarvisi (2009)
  - PT 5: Ošetření ozářením proti Bactrocera tryoni (2009)
  - PT 6: Ošetření ozářením proti Cydia pomonella (2009)
  - PT 7: Ošetření ozářením proti škůdcům čeledi Tephritidae (generic) (2009)
  - PT 8: Ošetření ozářením proti Rhagoletis pomonella (2009)
  - PT 9: Ošetření ozářením proti Conotrachelus nenuphar (2010)
  - PT 10: Ošetření ozářením proti Grapholita molesta (2010)
  - PT 11: Ošetření ozářením proti Grapholita molesta under hypoxia (2010)
  - PT 12: Ošetření ozářením proti Cylas formicarius elegantulus (2011)
  - PT 13: Ošetření ozářením proti Euscepes postfasciatus (2011)
  - PT 14: Ošetření ozářením proti Ceratitis capitata (2011)
  - PT 15: Ošetření horkou párou proti Bactrocera cucurbitae na Cucumis melo var. reticulatus
(2014)
  - PT 16: Ošetření chladem proti Bactrocera tryoni na Citrus sinensis (2015)
  - PT 17: Ošetření chladem proti Bactrocera tryoni na Citrus reticulata x C. sinensis (2015)
  - PT 18: Ošetření chladem proti Bactrocera tryoni na Citrus limon (2015)
  - PT 19: Ošetření ozářením proti Dismicoccus neobrevipes, Planococcus lilacinus
and Planococcus minor (2015)
- ISPM 29 Uznávání území prostých škodlivých organismů a území s nízkým výskytem
škodlivých organismů
Recognition of pest free areas and areas of low pest prevalence (přijaty v r. 2007)
- ISPM 30 Vymezování území s nízkým výskytem škodlivých organismů pro škůdce čeledi
tephritidae (vrtulovití)
Establishment of areas of low pest prevalence for fruit flies (Tephritidae)
(přijaty v r. 2008)
- ISPM 31 Metodika vzorkování zásilek
Methodologies for sampling of consignments prevalence (přijaty v r. 2008)
- ISPM 32 Kategorizace komodit podle jejich rizikovosti z hlediska přenosu škodlivých
organismů
Categorization of commodities according to their pest risk (přijaty v r. 2009)

- ISPM 33 Pest free potato (*Solanum* spp.) micropropagative material and minitubers for international trade (přijatý v r. 2010)
- ISPM 34 Mikroproragační materiál bramboru (*solanum* spp.) prostý škůdců a minihlízky pro mezinárodní obchod
Design and operation of post-entry quarantine stations for plants (přijatý v r. 2010)
- ISPM 35 Systémový přístup při řízení rizika vrtulí (*tephritidae*)
Systems approach for pest risk management of fruit flies (*Tephritidae*) (přijatý v r. 2012)
- ISPM 36 Integrovaná opatření pro rostliny určené k pěstování
Integrated measures for plants for planting (přijatý v r. 2012)

9.2. Příloha 2

Seznam sekundární legislativy Evropské Unie v ochraně zdraví rostlin

- SMĚRNICE RADY 2000/29/ES, o ochranných opatřeních proti zavlékání organismů škodlivých rostlinám nebo rostlinným produktům do Společenství a proti jejich rozšiřování na území Společenství
- SMĚRNICE KOMISE 94/3/ES, kterou se zavádí postup pro **oznamování zadržení zásilky** nebo škodlivého organismu pocházejících ze třetích zemí a představujících bezprostřední nebezpečí pro zdraví rostlin
- SMĚRNICE KOMISE 98/22/ES, kterou se stanoví ve Společenství **minimální podmínky** pro provádění rostlinolékařských kontrol rostlin, rostlinných produktů nebo jiných předmětů, pocházejících ze třetích zemí, **na jiných inspekčních místech** než jsou místa určení
- SMĚRNICE KOMISE 2004/103/ES, o **kontrolách totožnosti a rostlinolékařských kontrolách** rostlin, rostlinných produktů nebo jiných předmětů uvedených v části B přílohy V směrnice Rady 2000/29/ES, které lze provádět jinde než ve vstupním místě do Společenství nebo v místě jeho blízkosti, a o podmínkách souvisejících s těmito kontrolami
- SMĚRNICE KOMISE 2004/105/ES, kterou se stanoví **vzory** úředních **rostlinolékařských osvědčení** nebo rostlinolékařských osvědčení pro zpětný vývoz doprovázející rostliny, rostlinné produkty nebo jiné předměty ze třetích zemí uvedené ve směrnici Rady 2000/29/ES
- NAŘÍZENÍ KOMISE (ES) č. 1756/2004, kterým se stanoví podrobné podmínky pro požadovanou dokumentaci a kritéria pro způsob a **míru omezení rostlinolékařských kontrol** u některých rostlin, rostlinných produktů nebo jiných předmětů uvedených v části B přílohy V směrnice Rady 2000/29/ES
- SMĚRNICE KOMISE 2008/61/ES ze dne 17. června 2008, kterou se stanoví podmínky, na základě kterých lze **pro pokusné nebo vědecké účely a pro práci ve šlechtění** odrůd dovážet některé škodlivé organismy, rostliny, rostlinné produkty a jiné předměty uvedené v přílohách I až V směrnice Rady 2000/29/ES do Společenství nebo některých chráněných zón Společenství nebo je na těchto územích přemísťovat

Výjimky k povolení dovozu:

- ROZHODNUTÍ KOMISE 93/359/EHS ze dne 28. května 1993, kterým se členské státy opravňují ke stanovení odchylek od některých ustanovení směrnice Rady 77/93/EHS ohledně **dřeva Thuja L.** pocházejícího ze **Spojených států** amerických
- ROZHODNUTÍ KOMISE 93/360/EHS ze dne 28. května 1993, kterým se členské státy opravňují ke stanovení odchylek od některých ustanovení směrnice Rady 77/93/EHS ohledně **dřeva Thuja L.** pocházejícího z **Kanady**
- ROZHODNUTÍ KOMISE 93/365/EHS ze dne 2. června 1993, kterým se členské státy opravňují ke stanovení odchylek od některých ustanovení směrnice Rady 77/93/EHS ohledně tepelně ošetřeného **dřeva jehličnanů** pocházejícího z **Kanady** a kterým se stanoví podrobnosti systému ukazatelů pro tepelně ošetřené dřevo
- ROZHODNUTÍ KOMISE 93/422/EHS ze dne 22. června 1993, kterým se členské státy opravňují ke stanovení odchylek od některých ustanovení směrnice Rady 77/93/EHS ohledně uměle vysušeného **dřeva**

- jehličnanů pocházejícího z Kanady** a kterým se stanoví podrobnosti systému ukazatelů pro uměle vysušené dřevo
- ROZHODNUTÍ KOMISE 93/423/EHS ze dne 22. června 1993, kterým se členské státy opravňují ke stanovení odchylek od některých ustanovení směrnice Rady 77/93/EHS ohledně uměle vysušeného dřeva jehličnanů pocházejícího ze Spojených států amerických a kterým se stanoví podrobnosti systému ukazatelů pro uměle vysušené dřevo
- ROZHODNUTÍ KOMISE 2002/499/ES ze dne 26. června 2002, kterým se povolují odchylky od některých ustanovení směrnice Rady 2000/29/ES, pokud jde o přirozeně nebo uměle zakrslé rostliny *Chamaecyparis Spach*, *Juniperus L.* a *Pinus L.* původem z Korejské republiky
- ROZHODNUTÍ KOMISE 2002/887/ES ze dne 8. listopadu 2002, kterým se povolují odchylky od některých ustanovení směrnice Rady 2000/29/ES, pokud jde o přirozeně nebo uměle zakrslé rostliny *Chamaecyparis Spach*, *Juniperus L.* a *Pinus L.* původem z Japonska
- ROZHODNUTÍ KOMISE 2003/248/ES ze dne 9. dubna 2003, kterým se členské státy opravňují ke stanovení dočasných odchylek od některých ustanovení směrnice Rady 2000/29/ES, pokud jde o rostliny jahodníku (*Fragaria L.*) určené k výsadbě, kromě semen, původem z Argentiny
- ROZHODNUTÍ KOMISE 2003/249/ES ze dne 9. dubna 2003, kterým se členské státy opravňují ke stanovení dočasných odchylek od některých ustanovení směrnice Rady 2000/29/ES, pokud jde o rostliny jahodníku (*Fragaria L.*) určené k výsadbě, kromě semen, původem z Chile
- ROZHODNUTÍ KOMISE 2005/51/ES ze dne 21. ledna 2005, kterým se členským státům povoluje dočasně poskytovat odchylky od některých ustanovení směrnice Rady 2000/29/ES pro dovoz zeminy zamořené pesticidy nebo perzistentními organickými znečišťujícími látkami za účelem dekontaminace
- ROZHODNUTÍ KOMISE 2005/359/ES ze dne 29. dubna 2005, kterým se stanoví odchylka od některých ustanovení nařízení Rady 2000/29/ES, pokud jde o špalky z dubu (*Quercus L.*) s kůrou původem ze Spojených států amerických
- ROZHODNUTÍ KOMISE 2007/847/ES ze dne 6. prosince 2007, kterým se stanoví odchylka od některých ustanovení směrnice Rady 2000/29/ES, pokud jde o rostliny *Vitis L.*, kromě plodů, pocházející z Chorvatska nebo Bývalé jugoslávské republiky Makedonie
- ROZHODNUTÍ KOMISE 2011/778/ES ze dne 28. listopadu 2011, kterým se některým členským státům povoluje dočasně poskytovat odchylky od některých ustanovení směrnice Rady 2000/29/ES pokud jde o brambory pocházející z určitých provincií v Kanadě (pouze španělské, řecké, italské a portugalské znění jsou závazná)
- PROVÁDĚCÍ ROZHODNUTÍ KOMISE 2013/413/EU ze dne 30. července 2013, kterým se členským státům povoluje stanovit odchylky od některých ustanovení směrnice Rady 2000/29/ES, pokud jde o brambory pocházející z libanonských regionů Akkar a Bekaa, s výjimkou brambor určených k výsadbě
- PROVÁDĚCÍ ROZHODNUTÍ KOMISE 2013/780/EU ze dne 18. prosince 2013, kterým se stanoví odchylka od čl. 13 odst. 1 bodu ii) směrnice Rady 2000/29/ES, pokud jde o řezivo prosté kůry rodu *Quercus L.*, *Platanus L.* a druhu *Acer saccharum Marsh.* původem ze Spojených států amerických

PROVÁDĚCÍ ROZHODNUTÍ KOMISE 2014/924/EU ze dne 16. prosince 2014, kterým se stanoví odchylka od některých ustanovení směrnice Rady 2000/29/ES, pokud jde o dřevo a kůru jasanu (*Fraxinus L.*) původem z Kanady a Spojených států amerických

PROVÁDĚCÍ ROZHODNUTÍ KOMISE 2015/179/EU ze dne 4. února 2015, kterým se členským státům povoluje stanovit odchylku od některých ustanovení směrnice Rady 2000/29/ES, pokud jde o dřevěný obalový materiál z jehličnanů (*Coniferales*) v podobě beden na střelivo původem ze Spojených států amerických pod kontrolou Ministerstva obrany USA

Chráněné zóny

Směrnice Komise 92/70/EHS ze dne 30. července 1992, kterou se stanoví podrobná pravidla pro **průzkumy** prováděné za účelem uznávání **chráněných zón** ve Společenství

Směrnice Komise 93/51/EHS ze dne 24. června 1993, kterou se stanoví pravidla pro **přemísťování** určitých rostlin, rostlinných produktů nebo jiných předmětů přes chráněnou zónu a pro přemísťování těchto rostlin, rostlinných produktů nebo jiných předmětů v rámci **chráněné zóny**, ze které pocházejí

Nařízení Komise 690/2008/ES ze dne 4. července 2008, kterým se uznávají chráněné zóny ve Společenství, v nichž je zdravotní stav rostlin vystaven zvláštnímu ohrožení (přepracované znění)

Ochrana proti určitým škodlivým organizmům

Směrnice Rady 69/464/EHS ze dne 8. prosince 1969 o ochraně proti rakovině bramboru

Směrnice Rady 74/647/EHS ze dne 9. prosince 1974 o ochraně proti obaleči hvozdíkovému

Směrnice Rady 93/85/EHS ze dne 4. října 1993 o ochraně proti bakteriální kroužkovitosti bramboru

Směrnice Rady 98/57/ES ze dne 20. července 1998 o ochraně proti *Ralstonia solanacearum* (Smith) Yabuuchi et al

Směrnice Rady 2006/91/ES ze dne 7. listopadu 2006 o ochraně proti štítence zhoubné (kodifikované znění)

Směrnice Rady 2007/33/ES ze dne 11. června 2007 o ochraně proti cystotvornému háďátku bramborovému a o zrušení směrnice 69/465/EHS

ROZHODNUTÍ KOMISE 2004/200/ES ze dne 27. února 2004 o opatřeních proti zavlečení viru Pepino mosaic do Společenství a proti jeho rozšiřování na území Společenství

ROZHODNUTÍ KOMISE 2004/416/ES ze dne 29. dubna 2004 o mimořádných opatřeních pro citrusové plody pocházející z Brazílie

ROZHODNUTÍ KOMISE 2006/473/ES ze dne 5. července 2006, kterým se některé třetí země a některé oblasti třetích zemí uznávají za prosté *Xanthomonas campestris* (všech kmenů patogenních pro Citrus), *Cercospora angolensis* Carv. et Mendes a *Guignardia citricarpa* Kiely (všech kmenů patogenních pro Citrus)

PROVÁDĚCÍ ROZHODNUTÍ KOMISE 2011/787/EU ze dne 29. listopadu 2011, kterým se členské státy opravňují k přijetí dočasných mimořádných opatření proti šíření *Ralstonia solanacearum* (Smith) Yabuuchi et al. vůči Egyptu

PROVÁDĚCÍ ROZHODNUTÍ KOMISE 2012/138/EU ze dne 1. března 2012 o mimořádných opatřeních proti zavlečení organismu *Anoplophora chinensis* (Forster) do Unie a jeho rozšiřování na území Unie

PROVÁDĚCÍ ROZHODNUTÍ KOMISE 2012/756/EU ze dne 5. prosince 2012 o opatřeních proti zavlečení bakterie *Pseudomonas syringae* pv. *actinidiae*

- Takikawa, Serizawa, Ichikawa, Tsuyumu a Goto do Unie a proti jejímu rozšiřování na území Unie
- PROVÁDĚCÍ ROZHODNUTÍ KOMISE 2013/92/EU ze dne 18. února 2013 o dohledu, rostlinolékařských kontrolách a opatřeních, která mají být přijata v případě dřevěného obalového materiálu, jenž se v současnosti používá při přepravě některých vymezených komodit pocházejících z Číny
- PROVÁDĚCÍ ROZHODNUTÍ KOMISE 2014/237/EU ze dne 24. dubna 2014 o opatřeních proti zavlékání škodlivých organismů do Unie a proti jejich rozšiřování na území Unie, pokud jde o určité druhy ovoce a zeleniny pocházející z Indie
- PROVÁDĚCÍ ROZHODNUTÍ KOMISE 2014/422/EU ze dne 2. července 2014, kterým se stanoví opatření proti zavlékání organismu *Phyllosticta citricarpa* (McAlpine) Van der Aa do Unie a proti jeho rozšiřování na území Unie, pokud jde o některé citrusové plody pocházející z Jihoafrické republiky
- PROVÁDĚCÍ ROZHODNUTÍ KOMISE 2014/497/EU ze dne 23. července 2014 o opatřeních proti zavlékání organismu *Xylella fastidiosa* (Well et Raju) do Unie a proti jeho rozšiřování na území Unie

Mimořádná opatření

- Rozhodnutí Komise 2002/757/ES ze dne 19. září 2002 o dočasných mimořádných rostlinolékařských opatřeních proti zavlékání *Phytophthora ramorum* Werres, De Cock & Man in 't Veld sp. nov. do Společenství a proti jeho rozšiřování na území Společenství
- Rozhodnutí Komise 2006/133/ES ze dne 13. února 2006, kterým se po členských státech žádá dočasné přijetí doplňujících opatření proti šíření háďátka *Bursaphelenchus xylophilus* (Steiner et Buhrer) Nickle et al. z oblastí Portugalska, mimo oblastí, v nichž byla potvrzena jeho nepřítomnost
- Rozhodnutí Komise 2006/464/ES ze dne 27. června 2006 o dočasných nouzových opatřeních proti zavlékání organismu *Dryocosmus kuriphilus* Yasumatsu do Společenství a proti jeho rozšiřování na území Společenství
- Rozhodnutí Komise 2007/365/ES ze dne 25. května 2007 o dočasných mimořádných opatřeních proti zavlékání organismu *Rhynchophorus ferrugineus* (Olivier) do Společenství a proti jeho rozšiřování na území Společenství
- Rozhodnutí Komise 2007/410/ES ze dne 12. června 2007 o opatřeních proti zavlékání viroidu vřetenovitosti hlíz bramboru do Společenství a proti jeho rozšiřování ve Společenství
- Rozhodnutí Komise 2007/433/ES ze dne 18. června 2007 o dočasných mimořádných opatřeních proti zavlékání organismu *Gibberella circinata* Nirenberg & O'Donnell do Společenství a proti jeho rozšiřování na území Společenství

9.3. Příloha ČR

Přehled legislativy České republiky věnující se ochraně před škodlivými organismy

Zákon 165/1924 Sb., o ochraně výroby rostlinné

Vládní nařízení 62/1946 Sb., o opatřeních proti rakovině bramborů (*Synchytrium endobioticum*)

Vládní nařízení 101/1948 Sb., o opatřeních proti škodlivým činitelům na ovocných stromech a keřích

Vládní nařízení 169/1948 Sb., o opatřeních proti mandelince bramborové

Vládní nařízení 153/1949 Sb., o povinném hubení škůdců řepy a chmele a o odborném dozoru na zachovávání zákona o ochraně výroby rostlinné

Zákon 188/1950 Sb., o zdokonalení rostlinné výroby

Vládní nařízení 8/1951 Sb., o ochraně proti rozšiřování nebo zavlečení škůdců rostlin při dovozu, průvozu a vývozu.

Nařízení 17/1951 Sb., o dozoru a jiných opatřeních k zajištění ochrany rostlinné výroby

Vládní nařízení 1/1959 Sb., o ochraně proti zavlečení a rozšiřování škůdců rostlin při dovozu, průvozu a vývozu

Zákon 61/1964 Sb., o rozvoji rostlinné výroby

Vyhláška 62/1964 Sb., kterou se vydávají prováděcí předpisy k zákonu o rozvoji rostlinné výroby

Vyhláška ministerstva zemědělství, lesního a vodního hospodářství 63/1964 Sb., o ochraně proti zavlékání škůdců a chorob rostlin a plevelů při dovozu, průvozu a vývozu (vnější karanténa)

Zákon 147/1996 Sb., o rostlinolékařské péči a změnách některých souvisejících zákonů

vyhláška 83/1997 Sb., o ochraně proti zavlékání škodlivých organismů při dovozu, průvozu a vývozu rostlin a rostlinných produktů a proti jejich rozšiřování na území České republiky a o soustavné rostlinolékařské kontrole

Vyhláška 89/2002 Sb., o ochraně proti zavlékání škodlivých organismů při dovozu, průvozu a vývozu rostlin, rostlinných produktů a jiných předmětů a proti jejich rozšiřování na území České republiky a o soustavné rostlinolékařské kontrole

Zákon 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů

Vyhláška 330/2004 Sb., o opatřeních proti zavlékání a rozšiřování škodlivých organismů rostlin a rostlinných produktů

Vyhláška 331/2004 Sb., o opatřeních k zabezpečení ochrany proti zavlékání a šíření původce bakteriální kroužkovitosti bramboru a původce bakteriální hnědé hniloby

Vyhláška 332/2004 Sb., o opatřeních k zabezpečení ochrany proti zavlékání a šíření původce rakoviny bramboru, hád'átka bramborového a hád'átka nažloutlého

Vyhláška 215/2008 Sb., o opatřeních proti zavlékání a rozšiřování škodlivých organismů rostlin a rostlinných produktů

Vyhláška 75/2010 Sb., o opatřeních k zabezpečení ochrany proti zavlékání a šíření hád'átka bramborového a hád'átka nažloutlého a o změně vyhlášky č. 332/2004 Sb., o opatřeních k zabezpečení ochrany proti zavlékání a šíření původce rakoviny bramboru, hád'átka bramborového a hád'átka nažloutlého

Vyhláška 328/2004 Sb., o evidenci výskytu a hubení škodlivých organismů ve skladech rostlinných produktů a o způsobech zjišťování a regulace jejich výskytu v zemědělských veřejných skladech a skladech Státního zemědělského intervenčního fondu

10. SEZNAM ODBORNÉ LITERATURY

Mezinárodní dohody

International Plant Protection Convention, IPPC

The Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures, SPS Agreement

Legislativa

Council Directive on protective measures against the introduction into the Community of organisms harmful to plants or plant products and against their spread within the Community (77/93/EEC)

SMĚRNICE RADY 2000/29/ES, o ochranných opatřeních proti zavlékání organismů škodlivých rostlinám nebo rostlinným produktům do Společenství a proti jejich rozšiřování na území Společenství

Vyhláška 215/2008 Sb., o opatřeních proti zavlékání a rozšiřování škodlivých organismů rostlin a rostlinných produktů

Zákon 147/1996 Sb., o rostlinolékařské péči a změnách některých souvisejících zákonů

Zákon 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů

Dokumenty WTO

Committee on Sanitary and Phytosanitary Measures. 2014. Overview regarding the level of implementation of the transparency provisions of the sps agreement. (G/SPS/GEN/804/Rev.7)

Committee on Sanitary and Phytosanitary Measures. 2014. Review of the operation and implementation of the SPS Agreement (G/SPS/W/280/Rev.2)

Committee on Sanitary and Phytosanitary Measures. 2015. Catalogue of instruments available to wto members to manage sps issues. by Canada and Kenya (G/SPS/W/279/Rev.2)

Informační zdroje dostupné na webových stránkách

spsims.wto.org, WTO databáze oznámení států o změnách opatření

docs.wto.org, WTO databáze dokumentů projednávaných na výborech

<https://www.ippc.int>, Mezinárodní úmluva o ochraně rostlin

<https://ipp.eppo.int>, Evropská a Středozevní Organizace Ochrany rostlin

<http://eur-lex.europa.eu>, Evropská unie – databáze legislativy

http://ec.europa.eu/food/plant/standing_committees/sc_plant_health, Evropská Komise

http://ec.europa.eu/food/plant/plant_health_biosecurity/europhyt/interceptions, Komise

<http://www.ukzuz.cz>